ПРОЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЕДНАЙЦЕСЯ!

СЕРАДА, 15 САКАВІКА 1939 г. № 15 (429) Цана 20 к.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

Орган праўлення Саюза совецкіх пісьменнікаў БССР | Упраўлення па справах мастацтваў пры СНК БССР

„...Цаніць кадры, як залаты фонд партыі і дзяржавы, даражыць імі, мець да іх павагу“.

З даклада тав. Сталіна на XVIII з'ездзе ВКП(б)

ДАКУМЕНТ СУСВЕТНА-ГІСТАРЫЧНАГА ЗНАЧЭННЯ

З пачуццем глыбокага радаснага хвалявання слухалі дэлегаты XVIII з'езда нашай партыі справаздачны даклад таварыша Сталіна аб рабоце ЦК ВКП(б).

Уся краіна вывучае гэты выдатны, бліскучы даклад, поўны сталінскай мудрасці і глыбіні, даклад, які ўсяляе ў сэрца кожнага працоўнага гордасць за нашу радзіму, за вялікую партыю Леніна—Сталіна, якая вядзе нас ад перамогі да перамогі.

Даклад таварыша Сталіна — дакумент сусветна-гістарычнага значэння, новы каштоўны ўклад у скарбніцу марксізма-ленінізма. Гэта — мудрае сталінскае паведамленне аб вялікім таржастве соцыялізма ў нашай краіне, гэта — мудрая сталінская праграма барацьбы за будучыя, яшчэ больш велічныя перамогі.

Магутным пражэктарам марксісцка-ленінскага аналізу таварыш Сталін асвятліў пяцігоддзе паміж XVII і XVIII з'ездамі партыі, гэтак багатае падзеямі буйнейшага маштабу і значэння.

Для капіталістычных краін гэта быў перыяд сур'ёзнейшых эканамічных і палітычных патрасенняў, для Совецкага Саюза — перыяд няўхільнага росту і росквіту, далейшага эканамічнага і культурнага ўздыму.

Ледзьве выбраўшыся з дрыгвы эканамічнага крызіса 1929—1933 гг., капіталістычныя краіны, пачынаючы з другой паловы 1937 года, трапілі пад удар новага, яшчэ больш цяжкага, яшчэ больш жорсткага крызіса. Гніючы на карні капіталізм усё далей ідзе па шляху крывавых авантур, гвалтоўнай перакройкі карты свету.

З забіваючай ірoніяй таварыш Сталін выкрыў сапраўднае значэнне фашысцкіх агрэсіўных блокаў, прыкрываемых шырмай «восей» і «трохкутнікаў», смехатворнымі пошукамі «ачагоў» Комінтэрна ў пустынях Манголіі, у гарах Абісініі, у нетрах іспанскага Марокка.

Перад усім светам выкрыт ісцінны сэнс праславутай перш за ўсё англа-французскай «палітыкі неўмяшальніцтва», якая азначае на справе патуранне фашысцкім агрэсарам, развязванне вайны. Паказан ісцінны сэнс таго падазронага шуму, які ўзняла англа-французская прэса, з повАду Совецкай Украіны і які меў мэтай справацыраваць канфлікт паміж Совецкім Саюзам і Германіяй без віДочных на гэта падстаў. Маскі з гэтых «міратворцаў» сарваны!

Сапраўднай песняй песняў перамогшага соцыялізма гучыць раздзел даклада таварыша Сталіна, прысвечаны ўнутранаму становішчу Совецкага Саюза. Далейшы ўздым усёй народнай гаспадаркі, рост культуры, умацаванне палітычнай магутнасці краіны — вось аб чым красамоўна сведчаць факты, лічбы, табліцы.

Завяршэнне рэканструкцыі прамысловасці і земляробства на аснове новай, сучаснай тэхнікі — такі важнейшы рэзультат развіцця соцыялістычнай эканомікі за мінуўшае пяцігоддзе. З пункту погляду насычанасці прамысловасці і земляробства новай тэхнікай наша краіна з'яўляецца найбольш передавой у параўнанні з любой іншай краінай, дзе старае абсталяванне вісіць на нагах у вытворчасці і тармозіць справу ўнядрэння новай тэхнікі.

Соцыялізм атрымаў поўную перамогу і ў галіне прамысловасці, і ў галіне сельскай гаспадаркі. Больш чым у дзевяць разоў вырасла наша прамысловасць у параўнанні з даваенным часам! Па ўзроўню сваёй тэхнікі, па тэмпах развіцця наша індустрыя не ведае сабе роўнай у свеце. Завершана ў асноўным і рэканструкцыя нашага земляробства на аснове новай, сучаснай тэхнікі. Растуць і мацнеюць таваразварот і транспарт.

У адрозненне ад капіталізма, у сутрацьлегласць капіталізму, развіццё вытворчых сіл соцыялістычнага грамадства ідзе на карысць усім працоўным, усяму грамадству. З ростам прамысловасці і сельскай гаспадаркі расце матэрыяльнае і культурнае становішча совецкага народа. Аб гэтым сведчыць рост народнага даходу больш чым у два разы за пяць год — з 48,5 мільярда рублёў у 1933 г. да 105,0 мільярдаў рублёў у 1938 г., рост колькасці рабочых і служачых, рост гадовага фонду заработнай платы і сярэднегадовай заработнай платы, рост даходаў калгаснікаў.

Канчатковая ліквідацыя астаткаў эксплаататарскіх класаў, умацаванне маральна-палітычнага адзінства совецкага грамадства, умацаванне дружбы народаў нашай краіны — такія важнейшыя заваёвы мінуўшага пяцігоддзя ў галіне грамадска-палітычнага развіцця краіны.

Совецкае грамадства прадстаўляе сабою карціну дружаственага супрацоўніцтва рабочых, сялян і інтэлігенцыі.

У гэтым — аснова трываласці совецкага ладу, у гэтым — крыніца невычарпальнай сілы совецкай улады. «Гэта значыць, між іншым, што ў выпадку вайны тыл і фронт нашай арміі з прычыны іх аднароднасці і ўнутранага адзінства — будуць мацнейшымі, чым у любой іншай краіне, аб чым трэба было-б памятаць зарубежным любіцелям ваенных сутычак».

Вялікія перамогі соцыялізма адкрываюць перад краінай новыя, захапляючыя перспектывы. Здагнаць і перагнаць найбольш развітыя капіталістычныя краіны таксама і ў эканамічных адносінах— гэткая задача, якая ўстае на ўвесь рост.

«Што патрабуецца для таго, каб перагнаць эканамічна галоўныя капіталістычныя краіны? Для гэтага патрабуецца, перш за ўсё, сур'ёзнае і нястрымнае жаданне ісці ўперад і гатоўнасць пайсці на афяры, пайсці на сур'ёзныя капітальныя ўкладанні для ўсямернага расшырэння нашай соцыялістычнай прамысловасці. Ці ёсць у нас гэтыя даныя? Безумоўна ёсць! Для гэтага патрабуецца, далей, наяўнасць высокай тэхнікі вытворчасці і высокіх тэмпаў развіцця прамысловасці. Ці ёсць у нас гэтыя даныя? Безумоўна ёсць! Для гэтага патрабуецца, нарэшце, час».

Перагнаць галоўныя капіталістычныя краіны эканамічна ў сэнсе аб'ёму вытворчасці важнейшых вырабаў прамысловасці з разліку на душу насельніцтва — гэту задачу неабходна вырашыць на працягу бліжэйшых 10—15 год. Вялікія і пачэсныя задачы стаяць перад краінай соцыялізма ў галіне прамысловасці і сельскай гаспадаркі, у галіне далейшага ўздыму матэрыяльнага і культурнага становішча совецкага народа.

Даклад таварыша Сталіна абрысаваў карціну поўнага таржаства генеральнай лініі нашай партыі. Бясслаўны канец стаў лёсам усіх яе ворагаў. Совецкі народ сцёр з твару зямлі трацкісцка-бухарынскую нечысць, якая ўяўляе сабою агідны клубок шпіёнаў, шкоднікаў і забойцаў, жалкую банду прадажных рабоў, прасякнутых рабскім пачуццём нізкапаклонства перад заграніцай, гатовых на ўсе пакасці па першаму закліку любога замежнага чынушы. Гэтыя перараджэнцы ператварыліся ў безыдэйную банду шпіёнаў, здраднікаў, злейшых ворагаў народа. «Разграміўшы ворагаў народа і ачысціўшы ад перараджэнцаў партыйныя і совецкія арганізацыі, партыя стала яшчэ больш адзінай у сваёй палітычнай і арганізацыйнай рабоце, яна стала яшчэ больш згуртаванай вакол свайго Цэнтральнага Камітэта». Партыя маналітна і згуртавана, як ніколі, вакол свайго Сталінскага ЦК, вакол таварыша Сталіна!

Калектыўны вопыт большэвіцкай партыі, яе калектыўны розум і мудрасць увасоблены ў сталінскай характарыстыцы асноўных прынцыпаў правільнага падбору кадраў, іх вылучэння, іх расстаноўкі. Кадры — залаты фонд партыі і дзяржавы. Імі трэба даражыць. Неабходна ведаць кадры, дасканала вывучаць кожнага работніка, клапаціцца аб вылучэнні новых кадраў, аб іх росце.

Таварыш Сталін раскрытыкаваў памылкі тых кіраўнікоў, якія імкнуцца арыентыравацца альбо толькі на старыя, альбо толькі на маладыя кадры. Ён з надзвычайнай яскравасцю і прастатой ускрыў корань гэтай памылкі, абрысаваў вартасці і недахопы старых і маладых кадраў і паказаў, што «задача заключаецца не ў тым, каб арыентыравацца альбо на старыя альбо на новыя кадры, а ў тым, каб трымаць курс на спалучэнне, на з'яднанне старых і маладых кадраў у адным агульным аркестры кіруючай работы партыі і дзяржавы».

На ўвесь рост пастаўлены задачы партыйнай прапаганды, марксісцка-ленінскага выхавання членаў партыі і партыйных кадраў, ідэалагічнай загартоўкі кадраў, узняцця іх палітычнага і тэарэтычнага ўзроўню. Паспяхова вырашыўшы гэтыя задачы, можна было-б лічыць дзевяць дзесятых нашых пытанняў ужо вырашанымі. Пачатак новаму размаху марксісцка-ленінскай прапаганды ў нашай краіне пакладзен выхадам у свет «Кароткага курса гісторыі ВКП(б)».

У справаздачы Цэнтральнага Камітэта таварыш Сталін даў глыбокі марксісцка-ленінскі аналіз складанай міжнароднай абстаноўкі, абстаноўкі пачаўшайся другой імперыялістычнай вайны. У дакладзе таварыша Сталіна падведзены вынікі вялікіх перамог соцыялізма ў галіне народнай гаспадаркі, у галіне грамадска-палітычнага жыцця краіны і выведзен закон развіцця соцыялістычнага грамадства. Правадыр і настаўнік партыі, правадыр сусветнага комунізма намеціў шляхі нашага гістарычнага развіцця, даў разгорнутую праграму барацьбы за пабудову поўнага комуністычнага грамадства. Таварыш Сталін распрацаваў і па-новаму паставіў пытанне аб дзяржаве ў эпоху пераходу ад соцыялізма к комунізму.

Як вядома, вучэнне аб дзяржаве распрацоўвалася Марксам і Энгельсам ва ўмовах даманапалістычнага капіталізма. Ленін напісаў сваю славутую кнігу «Дзяржава і рэвалюцыя» за некалькі месяцаў да Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Ленін збіраўся напісаць другую частку «Дзяржавы і рэвалюцыі», дзе ён разлічваў падвесці галоўныя вынікі вопыту рускіх рэвалюцый 1905 і 1917 гадоў. Смерць перашкодзіла яму выканаць гэту задачу. Вялікі прадаўжальнік справы Леніна, правадыр і настаўнік партыі таварыш Сталін даў нам разгорнутую марксісцка-ленінскую тэорыю дзяржавы, абагуліўшы гіганцкі вопыт дваццацігадовага існавання совецкай дзяржавы ў капіталістычным акружэнні. Тым самым нанесен сакрушальны ўдар па ворагах адзінай у свеце соцыялістычнай дзяржавы, тым самым нязмерна памножаны сілы комунізма. Наша вялікая партыя, сусветны комуністычны рух узбагаціўся вучэннем аб соцыялістычнай дзяржаве ва ўмовах капіталістычнага акружэння.

Даклад таварыша Сталіна — дакумент сусветна-гістарычнага значэння. Партыя атрымала магутную тэарэтычную зброю і праграму практычных работ на перыяд пераходу ад соцыялізма к комунізму.

Справа комунізма, справа Леніна—Сталіна перамагла на 1/6 часткі зямнага шара, ідэі комунізма ператварыліся ў вялікую матэрыяльную сілу. Справа Леніна—Сталіна заўрачыстуе ва ўсім свеце!

«ПРАВДА» ад 12-3—39.

XVIII З'ЕЗДУ ВКП(б), ПРАВАДЫРУ НАРОДАЎ ВЯЛІКАМУ СТАЛІНУ

Дарагі Іосіф Вісарыёнавіч!

Пісьменнікі Совецкай Беларусі, сабраўшыся на мітынг, прысвечаны адкрыццю XVIII з'езда ВКП(б), шлюць Вам, мудраму правадыру і настаўніку народаў, геніяльнаму кіраўніку нашай партыі, непахіснаму прадаўжальніку вялікай справы Леніна, сваё гарачае прывітанне. У гэтыя ўрачыстыя дні, калі адкрываецца перад намі новая старонка цудоўнага, нябачанага ў гісторыі жыцця, калі разгортваюцца перад нашым зрокам велічныя перспектывы далейшага пабеданоснага паступу к комунізму, — нашы думкі і пачуцці, як і заўсёды, з Вамі, дарагі Іосіф Вісарыёнавіч.

Вялікія перамогі соцыялізма ператварылі нашу радзіму ў магутную соцыялістычную дзяржаву. Знішчана назаўсёды эксплаатацыя чалавека чалавекам. Вялікага росквіту дасягнулі навука, культура, мастацтва шматлікіх і шматнацыянальных народаў вялікага Совецкага Саюза. У бліскучым сузор'і братніх рэспублікззяе наша Совецкая Беларусь. Зніклі назаўсёды былыя годы бяспраўя і прыгнёту, тыя змрочныя, беспрасветныя часы, калі ў велізарных панскіх маёнтках, на чужой зямлі, палітай потам і слязамі працоўных, на чужых фабрыках і заводах, у цёмных сутарэннях заняволены беларускі народ працаваў, не разгінаючы спіны, для ўзбагачэння сваіх адвечных ворагаў і прыгнятальнікаў, калі на абшарах сваёй няшчаснай радзімы, зруйнаванай у злачыннай імперыялістычнай вайне, праліваў ён кроў для нажывы памешчыкаў і капіталістаў. Надышоў час, калі сцяг большэвізма, сцяг Леніна—Сталіна ўзвіўся над адной шостай часткай зямлі. Гэты сцяг, прыгожы і гнеўны, палкі як агонь і гарачы як кроў, узняў беларускі народ над палямі і садамі, над узгоркамі і нізінамі, над адвечнымі пушчамі шматпакутнай у мінулым беларускай зямлі.

На руінах разбуранага імперыялістычнай вайной і інтэрвенцыямі края ўзнікла новая, моцная, поўнакроўная і прыгожая, як маладосць, соцыялістычная краіна, народжаная геніем большэвізма.

Няма былой Беларусі, адсталай каланіяльнай ускраіны, прыгнечанай царскім самадзяржаўем і польскімі панамі. Ёсць вольная, шчаслівая, багатая Совецкая Беларусь, квітнеючая пад жыватворчым сонцам Сталінскай Канстытуцыі. Горда лунае над нашай ордэнаноснай краінай чырвоны сцяг пабеданоснага соцыялізма. Мы ганарымся сваімі выдатнымі заводамі і фабрыкамі, дзецішчамі першых двух сталінскіх пяцігодак. Вакол нас рассцілаюцца залатыя, бязмежныя, як мора, прасторы калгасных палёў. Мы ганарымся сваімі перадавымі людзьмі, стаханаўцамі нашых заводаў і калгасаў, нашымі баявымі пагранічнікамі, якія безупынна ахоўваюць свяшчэнныя, недатыкальныя граніцы соцыялістычнай радзімы ад подлых ворагаў народа, фашысцкіх шпіёнаў і дыверсантаў. Беларускі народ ганарыцца багаццем сваёй краіны. Ён славіць у сваіх песнях Вас, бацька нашай радзімы, таварыш Сталін.

Гэта Вы, Іосіф Вісарыёнавіч, выхавалі нашых лепшых, перадавых людзей, Вы з'яўляецеся арганізатарам і творцам беларускай дзяржаўнасці. Пад Вашым кіраўніцтвам беларускі народ у жорсткай барацьбе з ворагамі народа, з інтэрвентамі, нямецкімі і польскімі акупантамі, у барацьбе з нацыяналістычнай контррэвалюцыяй здабыў сваю свабоду, сваё шчаслівае жыццё. У сваёй барацьбе за соцыялізм беларускі народ, згуртаваны вакол слаўнай партыі большэвікоў, вакол Вас асабіста, таварыш Сталін, разграміў агідныя гнёзды трацкісцка-бухарынскіх і буржуазна-нацыяналістычных шкоднікаў і змоўшчыкаў, прадажных агентаў зарубежнага фашызма. Няхай ведае вораг: якбы лоўка ён ні маскіраваўся, ён будзе выкрыт.

Вы, таварыш Сталін, з'яўляецеся арганізатарам і натхніцелем нашых перамог, нашай шчыльнай і неразрыўнай дружбы з усімі братнімі народамі нашай вялікай радзімы — Совецкага Саюза. У вялікай і непарушнай дружбе народаў, натхнёнай Вамі, — залог магутнасці Совецкага Саюза, залог нашых далейшых, нябачаных у гісторыі поспехаў і перамог.

Вы, таварыш Сталін, вучылі і вучыце нас клапатліва ахоўваць культурную спадчыну народаў, высока ўзнімаць і рухаць наперад нашу перадавую, соцыялістычную навуку, нашу літаратуру і мастацтва.

Беларускія совецкія пісьменнікі жывуць адным жыццём, аднымі думкамі і пачуццямі з усім беларускім народам.

Дарагі Іосіф Вісарыёнавіч! Мы добра памятуем вашы мудрыя словы аб капіталістычным акружэнні. Мы знаем, якія задачы выцякаюць для нас з пагранічнага становішча нашай рэспублікі. Беларускі народ няўсыпна ахоўвае недатыкальнасць свяшчэнных граніц Совецкага Саюза. У любы момант, у любую хвіліну гатовы мы, пісьменнікі, разам з усім народам знішчаць ворага, калі ён асмеліцца напасці на нашу тэрыторыю.

Як ворану вышай арла не лятаць,
Так ворагу нашай зямлі не таптаць.

Няхай жыве наша вялікая соцыялістычная бацькаўшчына!

Няхай жыве наша магутная, непераможная партыя Леніна—Сталіна!

Няхай жыве непарушная дружба народаў СССР!

Няхай жыве наш вялікі правадыр і мудры настаўнік, наш дарагі і родны Сталін!

СХОД ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

ДАКЛАД таварыша СТАЛІНА

(Працяг. Пачатак гл. у № 14)

4. Некаторыя пытанні тэорыі

Да ліку недахопаў нашай прапагандысцкай і ідэалагічнай работы трэба аднесці таксама адсутнасць поўнай яснасці сярод нашых таварышаў у некаторых пытаннях тэорыі, маючых сур'ёзнае практычнае значэнне, наяўнасць некаторай неразбярыхі ў гэтых пытаннях. Я маю на ўвазе пытанне аб дзяржаве наогул, асабліва аб нашай соцыялістычнай дзяржаве, і пытанне аб нашай совецкай інтэлігенцыі.

Часам пытаюцца: «Эксплуататарскія класы ў нас знішчаны, варожых класаў няма больш у краіне, падаўляць няма каго, значыць, няма больш патрэбы ў дзяржаве, яна павінна адмерці, — чаму-ж мы не садзейнічаем адміранню нашай соцыялістычнай дзяржавы, чаму мы не стараемся пакончыць з ёю, ці не пара выкінуць вон увесь гэты хлам дзяржаўнасці?».

Або яшчэ: «Эксплуататарскія класы ўжо знішчаны ў нас, соцыялізм у асноўным пабудован, мы ідзем да комунізма, а марксісцкае вучэнне аб дзяржаве гаворыць, што пры комунізме не павінна быць ніякай дзяржавы, — чаму мы не садзейнічаем адміранню нашай соцыялістычнай дзяржавы, ці не пара здаць дзяржаву ў музей старажытнасцей?».

Гэтыя пытанні сведчаць аб тым, што іх аўтары добрасумленна завучылі асобныя палажэнні вучэння Маркса і Энгельса аб дзяржаве. Але яны гавораць таксама аб тым, што гэтыя таварышы не зразумелі сутнасці гэтага вучэння, не разабраліся, у якіх гістарычных умовах выпрацоўваліся асобныя палажэнні гэтага вучэння і, асабліва, не зразумелі сучаснай міжнароднай абстаноўкі, прагледзелі факт капіталістычнага акружэння і выцякаючых з яго небяспек для краіны соцыялізма. У гэтых пытаннях сквазіць не толькі недаацэнка факта капіталістычнага акружэння. У іх сквазіць таксама недаацэнка ролі і значэння буржуазных дзяржаў і іх органаў, якія засылаюць у нашу краіну шпіёнаў, забойцаў і шкоднікаў і стараюцца выбраць мінуту для ваеннага нападу на яе, таксама як сквазіць недаацэнка ролі і значэння нашай соцыялістычнай дзяржавы і яе ваенных, карных і разведвальных органаў, неабходных для абароны краіны соцыялізма ад нападу са зне. Трэба прызнаць, што ў гэтай недаацэнцы грэшны не толькі вышэйпамянёныя таварышы. У ёй грэшны таксама ў пэўнай меры ўсе мы, большэвікі, усе без выключэння. Хіба не дзіўна, што аб шпіёнскай і змоўніцкай дзейнасці вярхушкі трацкістаў і бухарынцаў даведаліся мы толькі ў апошні час, у 1937—1938 годах, хоць, як відаць з матэрыялаў, гэтыя паны састаялі ў шпіёнах замежнай разведкі і вялі змоўніцкую дзейнасць ужо ў першыя дні Кастрычніцкай рэвалюцыі? Як мы маглі прагледзець гэтую сур'ёзную справу? Чым аб'ясніць гэты промах? Звычайна адказваюць на гэтае пытанне такім чынам: мы не маглі дапусціць, што гэтыя людзі могуць пасці так нізка. Але гэта не аб'ясненне і тым больш не апраўданне, бо факт промаху астаецца фактам. Чым аб'ясніць такі промах? Аб'ясняецца гэты промах недаацэнкай сілы і значэння механізма акружаючых нас буржуазных дзяржаў і іх разведывальных органаў, якія стараюцца скарыстаць слабасці людзей, іх ганарлівасць, іх бесхарактарнасць для таго, каб запутаць іх у свае шпіёнскія сеці і акружыць імі органы совецкай дзяржавы. Аб'ясняецца ён недаацэнкай ролі і значэння механізма нашай соцыялістычнай дзяржавы і яе разведкі, недаацэнкай гэтай разведкі, балбатнёй аб тым, што разведка пры совецкай дзяржаве — дробязь і глупства, што совецкую разведку, як і самую совецкую дзяржаву, хутка прыдзецца здаць у музей старажытнасцей.

На якой глебе магла ўзнікнуць у нас гэтая недаацэнка?

Яна ўзнікла на глебе недапрацаванасці і недастатковасці некаторых агульных палажэнняў вучэння марксізма аб дзяржаве. Яна атрымала пашырэнне ў выніку нашых недазвольна-бесклапотных адносін да пытанняў тэорыі дзяржавы, не гледзячы на тое, што мы маем практычны вопыт дваццацігадовай дзяржаўнай дзейнасці, які дае багаты матэрыял для тэарэтычных абагульненняў, не гледзячы на тое, што ў нас ёсць магчымасць пры жаданні з поспехам папоўніць гэты тэарэтычны прабел. Мы забылі важнейшае ўказанне Леніна аб тэарэтычных абавязках рускіх марксістаў, заклікаючых распрацаваць далей тэорыю марксізма. Вось што гаворыць Ленін наконт гэтага:

> «Мы зусім не глядзім на тэорыю Маркса як на нешта закончанае і недатыкальнае; мы перакананы, наадварот, што яна паклала толькі краевугольныя камені той навукі, якую соцыялісты **павінны** рухаць далей ва ўсіх напрамках, калі яны не хочуць адстаць ад жыцця. Мы думаем, што для рускіх соцыялістаў асабліва неабходна **самастойная** распрацоўка тэорыі Маркса, бо гэтая тэорыя дае толькі агульныя **кіруючыя** палажэнні, якія прымяняюцца **ў прыватнасці** да Англіі інакш, чым да Францыі, да Францыі інакш, чым да Германіі, да Германіі інакш, чым да Расіі» (Ленін, т. II, стар. 492).

Узяць, напрыклад, класічную формулу тэорыі развіцця соцыялістычнай дзяржавы, даную Энгельсам:

> «Калі не будзе грамадскіх класаў, якія трэба трымаць у падпарадкаванні, калі не будзе панавання аднаго класа над другім і барацьбы за існаванне, якая караніцца ў сучаснай анархіі вытворчасці, калі будуць устаронены выцякаючыя адсюль сутычкі і насілі, тады ўжо не будзе каго падаўляць і стрымліваць, тады знікне патрэба ў дзяржаўнай уладзе, выконваючай цяпер гэтую функцыю. Першы акт, у якім дзяржава выступіць сапраўдным прадстаўніком усяго грамадства — ператварэнне сродкаў вытворчасці ў грамадскую ўласнасць, — будзе яе апошнім самастойным дзеяннем у якасці дзяржавы. Умяшанне дзяржаўнай улады ў грамадскія адносіны стане мала-памалу лішнім і спыніцца само сабой. На месца ўпраўлення асобамі становіцца ўпраўленне рэчамі і кіраўніцтва вытворчымі працэсамі. Дзяржава не «адмяняецца», яна **адмірае**» (Ф. Энгельс, «Антыдзюрынг», 1933 г., выданне Партвыдата, стар. 202).

Ці правільнае гэтае палажэнне Энгельса?

Так, правільнае, але пры адной з двух умоў: а) **калі** весці вывучэнне соцыялістычнай дзяржавы з пункту гледжання аднаго толькі ўнутранага развіцця краіны, загадзя адхіляючыся ад міжнароднага фактара, ізаліруючы краіну і дзяржаву для зручнасці даследвання ад міжнароднай абстаноўкі, або б) **калі** дапусціць, што соцыялізм перамог ужо ва ўсіх краінах або ў большасці краін, замест капіталістычнага акружэння ёсць у наяўнасці акружэнне соцыялістычнае, няма больш пагрозы нападу са зне, няма больш патрэбы ва ўзмацненні арміі і дзяржавы.

Ну, а калі соцыялізм перамог толькі ў адной, асобна ўзятай краіне, і адхіляцца, з прычыны гэтага, ад міжнародных умоў ніяк немагчыма, — як быць у такім выпадку? На гэтае пытанне формула Энгельса не дае адказу. Энгельс уласна і не ставіць сабе такога пытання, значыцца, у яго не магло быць адказу на гэтае пытанне. Энгельс выходзіць з таго дапушчэння, што соцыялізм перамог ужо больш ці менш адначасова ва ўсіх краінах або ў большасці краін. Значыцца, Энгельс даследуе тут не тую ці іншую канкрэтную соцыялістычную дзяржаву той ці іншай асобнай краіны, а развіццё соцыялістычнай дзяржавы наогул пры дапушчэнні факта перамогі соцыялізма ў большасці краін — па формуле: «Дапусцім, што соцыялізм перамог у большасці краін, паўстае пытанне—якія змяненні павінны адбыцца ў такім выпадку ў пролетарскай, соцыялістычнай дзяржаве». Толькі гэтым агульным і абстрактным характарам праблемы можна аб'ясніць той факт, што пры даследванні пытання аб соцыялістычнай дзяржаве Энгельс зусім адхіляецца ад такога фактара, як міжнародныя ўмовы, міжнародная абстаноўка.

Але з гэтага вынікае, што нельга пашыраць агульную формулу Энгельса аб лёсе соцыялістычнай дзяржавы наогул на асобны і канкрэтны выпадак перамогі соцыялізма ў адной, асобна ўзятай краіне, якая мае вакол сябе капіталістычнае акружэнне, якая падвержана пагрозе ваеннага нападу са зне, якая не можа ў сувязі з гэтым адхіляцца ад міжнароднай абстаноўкі і якая павінна мець у сваім распараджэнні і добра абучаную армію, і добра арганізаваныя карныя органы, і моцную разведку, значыцца, павінна мець сваю дастаткова сільную дзяржаву, — для таго, каб мець магчымасць абараняць заваяванні соцыялізма ад нападу са зне.

Нельга патрабаваць ад класікаў марксізма, аддзеленых ад нашага часу перыядам у 45—55 год, каб яны прадбачылі ўсе і ўсякія выпадкі зігзагаў гісторыі ў кожнай асобнай краіне ў далёкім будучым. Было-б смешна патрабаваць, каб класікі марксізма выпрацавалі для нас гатовыя рашэнні на ўсе і ўсякія тэарэтычныя пытанні, якія могуць узнікнуць у кожнай асобнай краіне праз 50—100 год, з тым, каб мы, патомкі класікаў марксізма, мелі магчымасць спакойна ляжаць на печы і жаваць гатовыя рашэнні. (Агульны смех). Але мы можам і павінны патрабаваць ад марксістаў-ленінцаў нашага часу, каб яны не абмяжоўваліся завучваннем асобных агульных палажэнняў марксізма, каб яны ўваходзілі ў сутнасць марксізма, каб яны навучыліся ўлічваць вопыт дваццацігадовага існавання соцыялістычнай дзяржавы ў нашай краіне, каб яны навучыліся, нарэшце, апіраючыся на гэты вопыт і выходзячы з сутнасці марксізма, канкрэтызіраваць асобныя агульныя палажэнні марксізма, удакладняць і паляпшаць іх. Ленін напісаў сваю выдатную кнігу «Дзяржава і рэвалюцыя» ў жніўні 1917 года, г. зн. за некалькі месяцаў да Кастрычніцкай рэвалюцыі і стварэння совецкай дзяржавы. Галоўную задачу гэтай кнігі Ленін бачыў у абароне вучэння Маркса і Энгельса аб дзяржаве ад скажэння і апашлення з боку апартуністаў. Ленін збіраўся напісаць другую частку «Дзяржавы і рэвалюцыі», дзе ён разлічваў падвесці галоўныя вынікі вопыту рускіх рэвалюцый 1905-га і 1917-га года. Не можа быць сумнення, што Ленін меў на ўвазе ў другой частцы сваёй кнігі распрацаваць і развіць далей тэорыю дзяржавы, апіраючыся на вопыт існавання совецкай улады ў нашай краіне. Але смерць перашкодзіла яму выканаць гэтую задачу. Але чаго не паспеў зрабіць Ленін, павінны зрабіць яго вучні. **(Бурныя апладысменты).**

Дзяржава ўзнікла на аснове расколу грамадства на варожыя класы, узнікла для таго, каб трымаць у вуздзе эксплуатуемую большасць у інтарэсах эксплуататарскай меншасці. Сродкі ўлады дзяржавы канцэнтраваліся, галоўным чынам, у арміі, у карных органах, у разведцы, у турмах. Дзве асноўныя функцыі характарызуюць дзейнасць дзяржавы: унутраная (галоўная) — трымаць эксплуатуемую большасць у вуздзе і знешняя (не галоўная) — расшыраць тэрыторыю свайго, пануючага класа за кошт тэрыторыі іншых дзяржаў, або абараняць тэрыторыю сваёй дзяржавы ад нападаў з боку іншых дзяржаў. Так была справа пры рабаўладальніцкім ладзе і феадалізме. Так абстаіць справа пры капіталізме.

Каб звергнуць капіталізм, неабходна было не толькі зняць з улады буржуазію, не толькі экспрапрыіраваць капіталістаў, але і разбіць зусім дзяржаўную машыну буржуазіі, яе старую армію, яе бюракратычнае чыноўніцтва, яе паліцыю, і паставіць на яе месца новую пролетарскую дзяржаўнасць, новую соцыялістычную дзяржаву. Большэвікі, як вядома, так іменна і паступілі. Але з гэтага зусім не вынікае, што ў новай пролетарскай дзяржавы не могуць захавацца некаторыя функцыі старой дзяржавы, змененыя прыстасоўна да патрэбнасцей пролетарскай дзяржавы. З гэтага тым больш не вынікае, што формы нашай соцыялістычнай дзяржавы павінны астацца нязменнымі, што ўсе першапачатковыя функцыі нашай дзяржавы павінны поўнасцю захавацца і ў далейшым. На самой справе формы нашай дзяржавы мяняюцца і будуць мяняцца ў залежнасці ад развіцця нашай краіны і змянення знешняй абстаноўкі.

Ленін зусім праў, калі ён гаворыць:

> «Формы буржуазных дзяржаў надзвычайна разнастайны, але сутнасць іх адна: усе гэтыя дзяржавы з'яўляюцца так ці інакш, але ў канчатковым выніку абавязкова **дыктатурай буржуазіі.** Пераход ад капіталізма да комунізма, вядома, не можа не даць велізарнага мноства і разнастайнасці палітычных форм, але сутнасць будзе пры гэтым немінуча адна: дыктатура **пролетарыята**» (Ленін, т. XXI, стар. 393).

З часу Кастрычніцкай рэвалюцыі наша соцыялістычная дзяржава прайшла ў сваім развіцці дзве галоўныя фазы.

Першая фаза — гэта перыяд ад Кастрычніцкай рэвалюцыі да ліквідацыі эксплуататарскіх класаў. Асноўная задача гэтага перыяда заключалася ў падаўленні супраціўлення звергнутых класаў, у арганізацыі абароны краіны ад нападу інтэрвентаў, у аднаўленні прамысловасці і сельскай гаспадаркі, у надрыхтоўцы ўмоў для ліквідацыі капіталістычных элементаў. Адпаведна з гэтым наша дзяржава ажыццяўляла ў гэты перыяд дзве асноўныя функцыі. Першая функцыя — падаўленне звергнутых класаў унутры краіны. Гэтым наша дзяржава знешнім чынам нагадвала папярэднія дзяржавы, функцыя якіх заключалася ў падаўленні непакорных, з той аднак прынцыпіяльнай розніцай, што наша дзяржава падаўляла эксплуататарскую меншасць у імя інтарэсаў працоўнай большасці, тады як папярэднія дзяржавы падаўлялі эксплуатуемую большасць у імя інтарэсаў эксплуататарскай меншасці. Другая функцыя— абарона краіны ад нападу са зне. Гэтым яна таксама нагадвала знешнім чынам папярэднія дзяржавы, якія таксама займаліся ўзброенай абаронай сваіх краін, з той аднак прынцыпіяльнай розніцай, што наша дзяржава абараняла ад знешняга нападу заваяванні працоўнай большасці, тады як папярэднія дзяржавы абаранялі ў такіх выпадках багацці і прывілегіі эксплуататарскай меншасці. Была тут яшчэ трэцяя функцыя— гэта гаспадарча-арганізатарская і культурна-выхаваўчая работа органаў нашай дзяржавы, меўшая сваёй мэтай развіццё расткоў новай, соцыялістычнай гаспадаркі і перавыхаванне людзей у духу соцыялізма. Але гэта новая функцыя не атрымала ў гэты перыяд сур'ёзнага развіцця.

Другая фаза — гэта перыяд ад ліквідацыі капіталістычных элементаў горада і вёскі да поўнай перамогі соцыялістычнай сістэмы гаспадаркі і прыняцця новай Канстытуцыі. Асноўная задача гэтага перыяду — арганізацыя соцыялістычнай гаспадаркі па ўсёй краіне і ліквідацыя апошніх астаткаў капіталістычных элементаў, арганізацыя культурнай рэвалюцыі, арганізацыя ў поўнай меры сучаснай арміі для абароны краіны.

(Працяг даклада на 2-й стар.).

ДАКЛАД таварыша СТАЛІНА

(ПРАЦЯГ)

Адпаведна з гэтым змяніліся і функцыі нашай соцыялістычнай дзяржавы. Адпала — адмерла функцыя ваеннага падаўлення ўнутры краіны, бо эксплуатацыя знішчана, эксплуататараў няма больш і падаўляць няма каго. Замест функцыі падаўлення паявілася ў дзяржавы функцыя аховы соцыялістычнай уласнасці ад злодзеяў і раскрадальнікаў народнага дабра. Захавалася поўнасцю функцыя ваеннай абароны краіны ад нападаў са зне, стала быць, захаваліся таксама Чырвоная Армія, Ваенна-Марскі Флот, таксама як карныя органы і разведка, неабходныя для вылаўлівання і пакарання шпіёнаў, забойцаў, шкоднікаў, засылаемых у нашу краіну замежнай разведкай. Захавалася і атрымала поўнае развіццё функцыя гаспадарча - арганізатарскай і культурна-выхаваўчай работы дзяржаўных органаў. Цяпер асноўная задача нашай дзяржавы ўнутры краіны заключаецца ў мірнай гаспадарча-арганізатарскай і культурна-выхаваўчай рабоце. Што датычыць нашай арміі, карных органаў і разведкі, то яны сваім астрыём звернуты ўжо не ва ўнутр краіны, а ў зне яе, супроць знешніх ворагаў.

Як бачыце, мы маем цяпер зусім новую, соцыялістычную дзяржаву, якая не відана яшчэ ў гісторыі і значна адрозніваецца па сваёй форме і функцыях ад соцыялістычнай дзяржавы першай фазы.

Але развіццё не можа спыніцца на гэтым. Мы ідзем далей, уперад, да комунізма. Ці захаваецца ў нас дзяржава таксама і ў перыяд комунізма?

Так, захаваецца, калі не будзе ліквідавана капіталістычнае акружэнне, калі не будзе знішчана небяспека ваенных нападаў са зне. Пры гэтым зразумела, што формы нашай дзяржавы зноў будуць зменены, адпаведна са змяненнем унутранай і знешняй абстаноўкі.

Не, не захаваецца і адамрэ, калі капіталістычнае акружэнне будзе ліквідавана, калі яно будзе заменена акружэннем соцыялістычным.

Так абстаіць справа з пытаннем аб соцыялістычнай дзяржаве.

Другое пытанне — гэта пытанне аб совецкай інтэлігенцыі.

У гэтым пытанні, таксама як і ў пытанні аб дзяржаве, існуе ў нашай партыі некаторая няяснасць, неразбярыха.

Не гледзячы на поўную яснасць пазіцыі партыі ў пытанні аб совецкай інтэлігенцыі, у нашай партыі ўсё яшчэ маюць пашырэнне погляды, варожыя да совецкай інтэлігенцыі і несумяшчальныя з пазіцыяй партыі. Носьбіты гэтых няправільных поглядаў практыкуюць, як вядома, пагардлівыя, зняважлівыя адносіны да совецкай інтэлігенцыі, разглядаючы яе як сілу чуждую і нават варожую рабочаму класу і сялянству. Праўда, інтэлігенцыя за перыяд совецкага развіцця паспела змяніцца ў корані, як па свайму саставу, так і па свайму становішчу, збліжаючыся з народам і чэсна супрацоўнічаючы з ім, чым яна прынцыпіяльна адрозніваецца ад старой, буржуазнай інтэлігенцыі. Але гэтым таварышам, відаць, няма справы да гэтага. Яны прадаўжаюць дудзіць у старую дудку, няправільна пераносячы на совецкую інтэлігенцыю тыя погляды і адносіны, якія мелі сваю падставу ў стары час, калі інтэлігенцыя знаходзілася на службе ў памешчыкаў і капіталістаў.

У стары, дарэволюцыйны час, ва ўмовах капіталізма інтэлігенцыя складалася перш за ўсё з людзей маёмных класаў,— дваран, прамыслоўцаў, купцоў, кулакоў і т. п. Былі ў радах інтэлігенцыі таксама выхадцы з мяшчан, дробных чыноўнікаў і нават з сялян і рабочых, але яны не адыгрывалі і не маглі адыгрываць там рашаючай ролі. Інтэлігенцыя ў цэлым кармілася ў маёмных класаў і абслугоўвала іх. Зразумела таму тое недавер'е, пераходзіўшае нярэдка ў нянавісць, якое адчувалі да яе рэволюцыйныя элементы нашай краіны і перш за ўсё рабочыя. Праўда, старая інтэлігенцыя дала асобныя адзінкі і дзесяткі смелых і рэволюцыйных людзей, стаўшых на пункт гледжання рабочага класа і звязаўшых да канца свой лёс з лёсам рабочага класа. Але такіх людзей сярод інтэлігенцыі было вельмі мала, і яны не маглі змяніць фізіяномію інтэлігенцыі ў цэлым.

Справа з інтэлігенцыяй змянілася аднак у корані пасля Кастрычніцкай рэволюцыі, пасля разгрому іншакраіннай ваеннай інтэрвенцыі, асабліва пасля перамогі індустрыялізацыі і калектывізацыі, калі знішчэнне эксплуатацыі і ўцвярджэнне соцыялістычнай сістэмы гаспадаркі стварылі рэальную магчымасць даць краіне і правесці ў жыццё новую Канстытуцыю. Найбольш уплывовая і кваліфікаваная частка старой інтэлігенцыі ўжо ў першыя дні Кастрычніцкай рэволюцыі адкалолася ад астатняй масы інтэлігенцыі, аб'явіла барацьбу совецкай уладзе і пайшла ў сабатажнікі. Яна панесла за гэта заслужаную кару, была разбіта і рассеяна органамі совецкай улады. Пазней большасць уцалеўшых з іх завербавалася ворагамі нашай краіны ў шкоднікі, у шпіёны, выкрасліўшы сябе тым самым з радоў інтэлігенцыі. Другая частка старой інтэлігенцыі, менш кваліфікаваная, але больш шматлікая, доўга яшчэ прадаўжала таптацца на месцы, чакаючы «лепшых часоў», але потым, відаць, махнула рукой і рашыла пайсці ў службісты, рашыла ўжыцца з совецкай уладай. Большая частка гэтай групы старой інтэлігенцыі паспела ўжо састарэцца і пачынае выходзіць са строю. Трэцяя частка старой інтэлігенцыі, галоўным чынам радавая яе частка, меўшая яшчэ менш кваліфікацыі, чым папярэдняя частка, далучылася да народа і пайшла за совецкай уладай. Ёй неабходна было давучвацца, і яна сапраўды стала давучвацца ў нашых ВНУ. Але побач з гэтым мучыцельным працэсам дыферэнцыяцыі і разлому старой інтэлігенцыі ішоў бурны працэс фарміравання, мабілізацыі і збірання сіл новай інтэлігенцыі. Сотні тысяч маладых людзей, выхадцаў з радоў рабочага класа, сялянства, працоўнай інтэлігенцыі пайшлі ў ВНУ і тэхнікумы і, вярнуўшыся са школ, запоўнілі парадзеўшыя рады інтэлігенцыі. Яны ўлілі ў інтэлігенцыю новую кроў і ажывілі яе па-новаму, па-совецку. Яны ў корані змянілі ўсё абліччa інтэлігенцыі, па вобразу свайму і падабенству. Астаткі старой інтэлігенцыі аказаліся растворанымі ў нетрах новай, совецкай, народнай інтэлігенцыі. Стварылася, такім чынам, новая, совецкая інтэлігенцыя, цесна звязаная з народам і гатовая ў сваёй масе служыць яму верай і праўдай.

У выніку мы маем цяпер шматлікую, новую, народную, соцыялістычную інтэлігенцыю, якая ў корані адрозніваецца ад старой, буржуазнай інтэлігенцыі як па свайму саставу, так і па свайму соцыяльна-палітычнаму абліччу.

Да старой дарэволюцыйнай інтэлігенцыі, якая служыла памешчыкам і капіталістам, у поўнай меры падыходзіла старая тэорыя аб інтэлігенцыі, указваўшая на неабходнасць недавер'я да яе і барацьбы з ёю. Цяпер гэтая тэорыя аджыла свой век і яна ўжо не падыходзіць да нашай новай, совецкай інтэлігенцыі. Для новай інтэлігенцыі патрэбна новая тэорыя, указваючая на неабходнасць дружаскіх адносін да яе, клопатаў аб ёй, павагі да яе і супрацоўніцтва з ёю ў імя інтарэсаў рабочага класа і сялянства.

Здаецца, зразумела.

Тым больш дзіўна, што пасля ўсіх гэтых карэнных змяненняў у становішчы інтэлігенцыі ў нас у партыі яшчэ ёсць, аказваецца, людзі, якія прабуюць старую тэорыю, накіраваную супроць буржуазнай інтэлігенцыі, прымяніць да нашай новай, совецкай інтэлігенцыі, якая з'яўляецца ў сваёй аснове соцыялістычнай інтэлігенцыяй. Гэтыя людзі, аказваецца, сцвярджаюць, што рабочыя і сяляне, нядаўна яшчэ працаваўшыя па-стаханаўску на заводах і ў калгасах, а потым накіраваныя ў ВНУ для атрымання асветы, перастаюць быць тым самым сапраўднымі людзьмі, становяцца людзьмі другога сорту. Выходзіць, што асвета — шкодная і небяспечная штука. **(Смех).** Мы хочам зрабіць усіх рабочых і ўсіх сялян культурнымі і адукаванымі, і мы зробім гэта з цягам часу. Але на погляд гэтых дзіўных таварышоў атрымліваецца, што падобная зацея таіць у сабе вялікую небяспеку, бо пасля таго, як рабочыя і сяляне стануць культурнымі і адукаванымі, яны могуць аказацца перад небяспекай быць залічанымі ў разрад людзей другога сорту. **(Агульны смех).** Не выключана, што з цягам часу гэтыя дзіўныя таварышы могуць дакаціцца да ўслаўлення адсталасці, невуцтва, цемры, мракабесся. Яно і зразумела. Тэарэтычныя вывіхі ніколі не вялі і не могуць весці да дабра.

Так абстаіць справа і з пытаннем аб нашай новай, соцыялістычнай інтэлігенцыі.

* * *

Нашы задачы ў галіне далейшага ўмацавання партыі:

1. Сістэматычна паляпшаць састаў партыі, падымаючы ўзровень свядомасці членаў партыі і прымаючы ў рады партыі ў парадку індывідуальнага адбору толькі праверaных і адданых справе комунізма таварышаў;

2. Наблізіць кіруючыя органы да нізавой работы з тым, каб зрабіць іх кіруючую работу ўсё больш аператыўнай і канкрэтнай, усё менш засядацельскай і канцылярскай;

3. Цэнтралізаваць справу падбору кадраў, клапатліва вырошчваць кадры, старанна вывучаць дастоінствы і недахопы работнікаў, смялей вылучаць маладых работнікаў, прыстасоўваць справу падбору і расстаноўкі кадраў да патрабаванняў палітычнай лініі партыі;

4. Цэнтралізаваць справу партыйнай прапаганды і агітацыі, расшырыць прапаганду ідэй марксізма-ленінізма, падняць тэарэтычны ўзровень і палітычную загартоўку нашых кадраў.

* * *

Таварышы! Я канчаю свой справаздачны даклад.

Я абрысаваў у агульных рысах шлях, пройдзены нашай партыяй за справаздачны перыяд. Рэзультаты работы партыі і яе ЦК за гэты перыяд вядомы. Былі ў нас недахопы і памылкі. Партыя і яе ЦК не скрывалі іх і стараліся іх выправіць. Ёсць і сур'ёзныя поспехі і вялікія дасягненні, якія не павінны ўскружыць нам галаву.

Галоўны вынік заключаецца ў тым, што рабочы клас нашай краіны, знішчыўшы эксплуатацыю чалавека чалавекам і ўцвярдзіўшы соцыялістычны лад, даказаў усяму свету правату сваёй справы. У гэтым галоўны вынік, бо ён умацоўвае веру ў сілы рабочага класа і ў немінучасць яго канчатковай перамогі.

Буржуазія ўсіх краін цвердзіць, што народ не можа абыйсціся без капіталістаў і памешчыкаў, без купцоў і кулакоў. Рабочы клас нашай краіны даказаў на справе, што народ можа з поспехам абыйсціся без эксплуататараў.

Буржуазія ўсіх краін цвердзіць, што рабочы клас, разбурыўшы старыя буржуазныя парадкі, не здолен пабудаваць што-небудзь новае, узамен старога. Рабочы клас нашай краіны даказаў на справе, што ён зусім здолен не толькі разбурыць стары лад, але і пабудаваць новы, лепшы, соцыялістычны лад і пры тым такі лад, які не ведае ні крызісаў, ні беспрацоўя.

Буржуазія ўсіх краін цвердзіць, што сялянства не здольна стаць на шлях соцыялізма. Калгаснае сялянства нашай краіны даказала на справе, што яно можа з поспехам стаць на шлях соцыялізма.

Галоўнае, чаго асабліва дабіваюцца буржуазія ўсіх краін і яе рэфармісцкія прыхвасні, — гэта тое, каб выкараніць у рабочым класе веру ў свае сілы, веру ў магчымасць і немінучасць яго перамогі і тым самым увекавечыць капіталістычнае рабства. Бо буржуазія ведае, што калі капіталізм яшчэ не звергнут і ён прадаўжае ўсё яшчэ існаваць, то гэтым ён абавязан не сваім добрым якасцям, а таму, што ў пролетарыята няма яшчэ дастатковай веры ў магчымасць сваёй перамогі. Нельга сказаць, каб стараңні буржуазіі ў гэтым напрамку аставаліся зусім беспаспяховымі. Трэба прызнаць, што буржуазіі і яе агентам у рабочым класе ўдалося ў пэўнай меры атруціць душу рабочага класа ядам сумненняў і нявер'я. Калі поспехі рабочага класа нашай краіны, калі яго барацьба і перамога паслужаць к таму, каб падняць дух рабочага класа капіталістычных краін і ўмацаваць у ім веру ў свае сілы, веру ў сваю перамогу, то наша партыя можа сказаць, што яна працуе недарма. Можна не сумнявацца, што так яно і будзе. **(Бурныя працяглыя апладысменты).**

Няхай жыве наш пабеданосны рабочы клас! **(Апладысменты).**

Няхай жыве наша пабеданоснае калгаснае сялянства! **(Апладысменты).**

Няхай жыве наша соцыялістычная інтэлігенцыя! **(Апладысменты).**

Няхай жыве вялікая дружба народаў нашай краіны! **(Апладысменты).**

Няхай жыве Усесаюзная Комуністычная Партыя (большэвікоў)! **(Апладысменты).**

(Усе дэлегаты ўстаюць, стоячы вітаюць таварыша Сталіна і наладжваюць яму працяглую авацыю. Воклічы: «Ура! Няхай жыве таварыш Сталін! Вялікаму Сталіну ура! Нашаму любімаму Сталіну ура!»).

РЭЗАЛЮЦЫЯ XVIII З'ЕЗДА ВКП(б)

ПА СПРАВАЗДАЧНАМУ ДАКЛАДУ ТАВАРЫША СТАЛІНА АБ РАБОЦЕ ЦК ВКП(б)

(ПРЫНЯТА АДНАГАЛОСНА)

Заслухаўшы і абмеркаваўшы справаздачны даклад таварыша Сталіна аб рабоце ЦК ВКП(б), XVIII з'езд ВКП(б) пастанаўляе:

1. Адобрыць палітычную лінію і практычную работу ЦК ВКП(б).

2. Адобрыць справаздачны даклад таварыша Сталіна і прапанаваць усім партарганізацыям кіравацца ў сваёй рабоце палажэннямі і задачамі, высунутымі ў дакладзе таварыша Сталіна.

РАБОТНІКІ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВАЎ АБМЯРКОЎВАЮЦЬ ДАКЛАД ТАВАРЫША СТАЛІНА

* * *

XVIII З'ЕЗД ПАРТЫІ— КРЫНІЦА ТВОРЧАГА НАТХНЕННЯ

Шчаслівыя і радасныя сабраліся пісьменнікі Менска на мітынг, прысвечаны адкрыццю XVIII з'езда ВКП(б). З вялікай нецярплівасцю чакалі ўсе працоўныя адкрыцця з'езда, чакалі даклада вялікага настаўніка і правадыра таварыша Сталіна. Гістарычны з'езд адкрыт. Даклад правадыра перададзен па радыё. І пісьменнікі сталіцы БССР сабраліся падзяліцца сваімі ўражаннямі, сваімі думкамі.

У прэзідыуме мітынга пісьменнікі-ордэнаносцы тт. Якуб Колас, Змітрок Бядуля, Міхась Лынькоў. З паведамленнем аб адкрыцці з'езда выступае Міхась Лынькоў.

У сваім паведамленні тав. Лынькоў гаворыць аб велізарных поспехах соцыялізма, здабытых нашай радзімай пад кіраўніцтвам партыі і вялікага Сталіна, аб вялікай рабоце, праведзенай партыяй па выкарчоўванню перажыткаў капіталізма ў свядомасці людзей.

— Комуністычнае выхаванне працоўных, выкарчоўванне перажыткаў капіталізма ў свядомасці людзей, адлюстраванне эпохі Леніна—Сталіна ў мастацкіх вобразах, паказ чалавека нашай эпохі, паказ будучага комуністычнага грамадства ва ўсёй яго велічы, — гаворыць тав. Лынькоў, — вось найбольш злабадзённыя тэмы дня. Ставячы гэтыя задачы, мы павінны ўзяцца за глыбокае ўсваенне марксіска-ленінскага вучэння, за авалоданне большэвізмам.

З выключнай увагай слухаюць удзельнікі мітынга афіцыйнае паведамленне аб адкрыцці з'езда і ўступную прамову таварыша Молатава.

Слова бярэ народны паэт рэспублікі ордэнаносец Якуб Колас.

— Кожную гадзіну свайго жыцця, — кажа ён, — мы павінны аддаць на барацьбу за справу партыі Леніна—Сталіна, за справу працоўнага народа.

Затым тав. Колас чытае свой верш, прысвечаны XVIII з'езду партыі Леніна—Сталіна.

Чытаюць свае вершы, прысвечаныя большэвіцкай партыі і радзіме, паэты Аркадзь Куляшоў («Хатка») і Сара Каган («Легенда аб Леніне і адзінаццаці багатырах»). З прамовамі выступаюць тт. Агняцвет, Мальцінскі, Кучар, Якімовіч. Яны расказваюць аб тых пачуццях, якія хвалююць іх у гэтыя выдатныя дні—дні гістарычнага з'езда, гавораць аб тым, што з'езд партыі Леніна — Сталіна з'яўляецца для іх крыніцай творчага натхнення. Усе выступаўшыя заклікаюць пісьменнікаў БССР узяцца за глыбокае вывучэнне тэорыі марксізма-ленінізма.

Аднадушна галасуюць удзельнікі мітынга за тэкст прывітальнага пісьма XVIII з'езду партыі і таварышу Сталіну.

П.

СЭРЦА ПОЎНА ГОРДАСЦІ І ШЧАСЦЯ

Трудна знайсці такія жывыя і яркія словы, каб цалкам выказаць уражанні і пачуцці, выкліканыя дакладам генія рэволюцыі, дакладам арганізатара і стратэга нашых перамог і дасягненняў таварыша Сталіна на XVIII З'ездзе партыі.

Бліскучы аналіз міжнароднага становішча, раскрыты так ясна і так глыбока сэнс усіх падзей, якія мелі месца за апошнія годы ў Еўропе і Азіі, і роля ў іх двурушніцкай палітыкі верхаводаў так-званых дэмакратычных краін, аматараў «заграбаць жар чужымі рукамі», тонкая і знішчаючая іронія, з якою таварыш Сталін выкрыў сапраўднае значэнне фашысцкіх ваяўнічых блокаў, што прыкрываюцца заслонамі «восей» і «трохкутнікаў», — увесь даклад выклікае бязмежную адданасць вялікаму правадыру народаў і пачуццё прыкланення перад яго ясным розумам і празорлівым зрокам.

Велічлівы малюнак нашых дасягненняў, напісаны цвёрдаю рукою майстра рэволюцыі, прымушае радасна біцца сэрца і напаўняе яго гордасцю за нашу вялікую краіну. Нашы бліжэйшыя задачы далейшага будаўніцтва свабоднага і шчаслівага жыцця, азначаныя таварышом Сталіным, глыбокае і бязмежнае давер'е народу і яго інтэлігенцыі, — усё гэта акрыляе нас і дае новыя сілы на работу і барацьбу за новы свет пад сцягам вялікай ленінска-сталінскай партыі і яе непараўнанага правадыра таварыша Сталіна.

Я. КОЛАС.

ВЯЛІКАЕ ШЧАСЦЕ ЖЫЦЬ І ТВАРЫЦЬ У СТАЛІНСКУЮ ЭПОХУ

Пасля спектакля 10 сакавіка работнікі Дзяржаўнага Яўрэйскага тэатра БССР сабраліся на мітынг, прысвечаны адкрыццю XVIII з'езда ВКП(б).

Парторг тэатра тав. Каган, адкрываючы мітынг, гаварыў аб радасных днях, якія перажывае ўся наша краіна, увесь наш шматмільённы совецкі народ у сувязі з гістарычным з'ездам роднай партыі Леніна—Сталіна.

Тав. Каган заклікае ўвесь калектыў работнікаў тэатра да глыбокага вывучэння матэрыялаў гістарычнага з'езда, да новага творчага ўздыму.

Выступае актор тав. Герман. Ён гаворыць аб вялікім шчасці жыць і тварыць у выдатную сталінскую эпоху, быць сучаснікам найвялікшых падзей. «Нам трэба памятаць, — гаворыць ён, — аб капіталістычным акружэнні і быць заўсёды гатовымі да абароны сваёй шчаслівай радзімы».

Засл. арт. рэсп. тав. Сокал кажа, што нехапае слоў для выражэння велізарнай радасці, якую перажывае ўся краіна і кожны грамадзянін Совецкага Саюза ў сувязі з XVIII з'ездам партыі Леніна — Сталіна. Тав. Сокал гаворыць аб вялікай рабоце працаўнікоў культурнага фронта, у прыватнасці работнікаў тэатра, у трэцяй сталінскай пяцігодцы.

У прынятай мітынгам рэзалюцыі работнікі тэатра шлюць сваё гарачае прывітанне XVIII з'езду ВКП(б) і вялікаму правадыру народаў Іосіфу Вісарыёнавічу Сталіну. Работнікі тэатра абавязаліся глыбока і ўсебакова вывучаць матэрыялы з'езда, якія натхняюць усіх совецкіх работнікаў на яшчэ лепшую работу на карысць нашай шчаслівай радзімы і роднай комуністычнай партыі Леніна — Сталіна.

М. К.

Створым спектаклі, вартыя нашай вялікай радзімы

З вялікім уздымам прайшоў мітынг, прысвечаны XVIII з'езду ВКП(б), у Менскім Белдзярждрамтэатры.

— XVIII з'езд партыі, — заявіла ў інфармацыі аб адкрыцці з'езда дырэктар тэатра тав. Алер, — вялікае свята народаў Совецкай краіны. З'езд падвядзе вынікі велізарных перамог Совецкага Саюза за пяць год і вызначыць баявыя задачы трэцяй сталінскай пяцігодкі. Задачы гэтыя будуць выкананы. Залогам гэтага з'яўляецца маналітнае адзінства ўсіх народаў, насяляючых вялікі Совецкі Саюз, іх адданасць Совецкай уладзе, комуністычнай партыі і вялікаму правадыру народаў таварышу Сталіну.

Тав. Алер адзначыла, што калектыў тэатра выканаў сваё прадз'ездаўскае абавязацельства, падрыхтаваў новую пастаноўку аб совецкім патрыятызме — «Генконсул». У дні з'езда калектыў павінен узяць новыя абавязацельствы — па лепшай падрыхтоўцы да дэкады беларускага мастацтва ў Маскве, па ўзняцццю якасці сваёй работы.

Выступіўшыя на мітынгу засл. арт. рэсп. тт. Рахленка і Бірыла, артыст тав. Шапко гаварылі аб адданасці совецкага народа, работнікаў мастацтваў сваёй соцыялістычнай радзіме, комуністычнай партыі і любімаму Сталіну, аб выключнай зацікаўленасці калектыва тэатра работай XVIII з'езда партыі Леніна — Сталіна, гаварылі аб тым, што ўсе сілы, усе свае веды і энергію яны аддадуць на стварэнне новых спектакляў, вартых нашай вялікай радзімы.

Аднагалосна, пад бурныя апладысменты, быў прынят тэкст прывітальнага пісьма XVIII з'езду партыі і вялікаму Сталіну.

У сваім прывітанні работнікі тэатра рысуюць яркую карціну росквіту культуры і мастацтваў у БССР, напружаную работу калектыва па падрыхтоўцы да дэкады беларускага мастацтва ў Маскве.

«Вялікія справы нашай партыі, нашага народа, — пішуць у сваім прывітанні работнікі тэатра, — натхняюць нас на лепшую работу, якой мы гатовы аддаць усе свае сілы, усю сваю любоў і адданасць».

В. Д.

* * *

БУДЗЕМ ЯШЧЭ ЛЕПШ ПРАЦАВАЦЬ НА КАРЫСЦЬ ПАРТЫІ І РАДЗІМЫ

Наша соцыялістычная радзіма, усе працоўныя свету перажываюць у гэтыя дні найвялікшую радасць. У сталіцы нашай бацькаўшчыны — Чырвонай Маскве ўжо некалькі дзён працуе XVIII з'езд Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў). Кожны з нас прачытаў даклад правадыра народаў Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна, у якім таварыш Сталін геніяльна падсуміраваў вынікі соцыялістычнага будаўніцтва ў нашай краіне, вызначыў далейшыя шляхі будаўніцтва комуністычнага грамадства, даў найяскравейшы аналіз міжнароднага становішча.

Перад кожным з нас ясная дарога наперад, светлая дарога жыцця і працы. Мы ведаем, што пад кіраўніцтвам нашай слаўнай комуністычнай партыі на чале з любімым правадыром народаў Іосіфам Вісарыёнавічам Сталіным мы няспынна ідзем к пабудове комуністычнага грамадства. Радасна, шчасліва жывём мы, яшчэ больш шчаслівае жыццё чакае нас наперадзе.

Вялікі бацькоўскія клопаты таварыша Сталіна аб совецкай інтэлігенцыі.

«...Мы маем цяпер шматлікую, новую, народную, соцыялістычную інтэлігенцыю, якая ў корані адрозніваецца ад старой, буржуазнай інтэлігенцыі, як па свайму саставу, так і па свайму соцыяльна-палітычнаму абліччу». Так гаварыў у сваім дакладзе таварыш Сталін аб нашай інтэлігенцыі на XVIII з'ездзе партыі. Партыя і Совецкая ўлада выхавалі совецкую інтэлігенцыю, далі ёй усе ўмовы для шырокага творчага развіцця. Адным з атрадаў совецкай інтэлігенцыі, любоўна вырашчанай партыяй, з'яўляецца атрад совецкіх літаратараў. Совецкая літаратура дала краіне многа твораў, якія адлюстроўваюць нашу багатую рэчаіснасць. Абавязак совецкіх літаратараў працаваць яшчэ больш, даць краіне такія творы, якія-б найбольш поўна адлюстроўвалі наша заможнае, шчаслівае жыццё. Мы, совецкія літаратары, павінны стварыць творы, якія-б былі вострай зброяй партыі ў барацьбе з ворагамі, якія-б выхоўвалі ў комуністычным духу працоўнае чалавецтва.

Пагранічнае становішча БССР абавязвае беларускую совецкую літаратуру ў самым хутчэйшым часе даць творы абароннага характару, якія мабілізавалі-б народ да пільнасці, да абароны. Мы павінны стварыць такія песні, якія-б спяваў увесь народ. Нашы творы павінны выхоўваць грамадства ў духу высокага совецкага патрыятызма, абуджаць у совецкага чалавека храбрасць, адвагу, беззаветную адданасць совецкай радзіме. Мы сваімі творамі павінны глядзець у будучыню, паказваючы працоўным немінучую гібель фашызма і садзейнічаючы яго гібелі.

Беларуская совецкая літаратура гэтыя свае абавязкі выканае.

Будзем-жа яшчэ больш упарта працаваць на славу нашай радзімы.

Няхай жыве XVIII з'езд Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў)!

Няхай жыве наш бацька, настаўнік, вялікі Сталін!

Пятрусь БРОЎКА.

ПАРТЫЯ ЛЕНІНА—СТАЛІНА ВЯДЗЕ НАС ПА ШЛЯХУ КОМУНІЗМА

Цудоўны, яскравы даклад таварыша Сталіна — гістарычны дакумент аб поўнай перамозе генеральнай лініі партыі ва ўсіх галінах нашай соцыялістычнай будоўлі. Даклад таварыша Сталіна рысуе велізарную карціну культурнага ўздыму нашай радзімы, якая жыве радасна і шчасліва.

Перыяд з XVII да XVIII з'езда быў сапраўды перыядам культурнай рэволюцыі, перыядам выхавання новай, народнай, соцыялістычнай інтэлігенцыі, якая неразрыўна звязана з рабочымі і сялянамі, служыць народам СССР у справе далейшага ўмацавання совецкага ладу. Увагу і бацькоўскія клопаты да нас мы адчуваем штодня. І ўсе нашы мыслі, жаданні і наша праца неразрыўна звязаны з партыяй Леніна—Сталіна, якая забяспечыла перамогу соцыялістычнага ладу ў нашай краіне, умацавала веру ў моц рабочага класа і вядзе нас па светламу шляху комунізма.

У адказ на клопаты і ўвагу да нас хочацца аддаць усю сваю працу, усе свае думкі, усё сваё жыццё на карысць рабочага класа і сялянства.

Няхай жыве рулявы комунізма таварыш Сталін!

Л. П. АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ.
Народная артыстка БССР

У ГЭТЫЯ ГІСТАРЫЧНЫЯ ДНІ

На неахопных прасторах нашай вялікай соцыялістычнай радзімы свеціць і ласкава ўсміхаецца яркае сонца. На поўдні ўжо ідзе сяўба — тая веснавая сяўба, якая ў кожную восень сталінскіх пяцігодак дае багатыя, сытныя ўраджаі.

На фабрыках і заводах, у шахтах Данбаса, на нафтавых промыслах, у няспынна палаючых домнах, на вялізных электрастанцыях, у лесарубаў, у сярэдніх і вышэйшых школах, акадэміях, навуковых рознастайных даследчых установах, у герояў-пагранічнікаў, у часцях доблеснай Чырвонай Арміі — усюды, усюды кіпіць творчая праца. Усе працуюць з вялікім натхненнем, з небывалым уздымам.

На сэрцы — урачыстасць і радасць: XVIII з'езд комуністычнай партыі! Даклад вялікага Сталіна!

У гэтыя ўрачыстыя гістарычныя дні ўвесь 170-мільённы совецкі народ разам з выбраннікамі партыі — дэлегатамі з'езда — усімі думкамі і пачуццямі знаходзіцца ў Чырвонай Маскве, у Крэмлі, бачыць любімага Сталіна, прагна ловіць кожнае слова.

Мы ўсе ідзём наперад па сонечнай дарозе. Мы ўсе — з гарачымі сэрцамі і светлымі думкамі, з няспынным напорам большэвіцкай мэтаімкнёнасцю — рыхтуемся да пераходу ад соцыялізма к комунізму. Нашы крокі ўпэўненыя, цвёрдыя, пераможныя, радасныя. Нам не страшна выццё фашысцкіх ваўкоў. Яны не пяройдуць чырвонай мяжы СССР, бо на варце яе — увесь магутны і велічны, выхаваны Сталіным совецкі народ. Колькі ні кідалі-б каменняў на нашу дарогу заядлыя ворагі чалавецтва, крыважэрныя людаеды, — здраднікаў, шпіёнаў і забойцаў мы сціралі і будзем сціраць у пыл і пясок. Мы нішчым і знішчым усіх ворагаў, што імкнуцца стрымаць наш пабедны марш да вясёлкавай аркі комунізма.

Мы будуем новыя гарады і палацы для шчасця чалавека. Даём новы напрамак рэкам і морам. Пустэчы і бязлюдныя лясы ператвараем у квітнеючыя сады. Нашы новыя пакаленні адчуваюць непадробны гонар і цудоўную пачэснасць творчай працы. Мы вучымся вопыту ў сваіх чэсных бацькоў і дзядоў. Шануем іх, прыходзім ім на змену. Пры такім прыгожым і пачэсным жыцці маладзеюць гаротныя ў мінулым бацькі і дзяды, а былыя парабчанкі і пастухі, у якіх паны і кулакі высмоктвалі апошнюю кроў, становяцца цяпер кіраўнікамі дзяржавы.

Мы будуем мір і шчасце для ўсяго прыгнечанага чалавецтва. І ў гэтым наша натхненне, і ў гэтым наша сіла, якая не ведае паражэнняў. Мы акрылены найвялікшай ідэяй свабоды для ўсіх людзей, што ў розных канцах зямлі яшчэ носяць ярмо няволі.

Акрываўленая, герaічная працоўная Іспанія глядзіць на нас з вялікай любоўю. Нашымі перамогамі натхняецца ў барацьбе за сваю незалежнасць вялікі кітайскі народ. Усё прыгнечанае чалавецтва лічыць комуністычную партыю сваёй роднай партыяй, а вялікага Сталіна — сваім любімым настаўнікам.

Даклад таварыша Сталіна слухаў па радыё ўвесь свет. Упэўненая сіла пераможнага совецкага народа, рэволюцыйныя імкненні прыгнечаных народаў усяе зямлі — усё гэта выказана ў дакладзе таварыша Сталіна проста, ярка і зразумела. У ім паказан далейшы ход змагання за вызваленне прыгнечанага чалавецтва. Далейшы ход развіцця тэорыі Маркса—Энгельса—Леніна таварыш Сталін малюе мудрымі, геніяльнымі словамі і палажэннямі неабвяргальнай логікі жыцця і фактаў. Даклад таварыша Сталіна — яркі маяк на шляху ад соцыялізма к комунізму на шостай часці зямлі, светлы факел на шляху да шчасця ўсяго чалавецтва.

І шахцёр, і прафесар, і даярка, і пісьменнік, і лётчык, і настаўнік, і пагранічнік, і калгаснік, і лесаруб, і кампазітар, і партыйны работнік, і скульптар,— усе мы, усе з'яўляемся адной вялікай сям'ёй, адной магутнай арміяй, узброенай сталінскай мудрасцю і любоўю да чалавека, арміяй, якую вядзе за сабою партыя Леніна—Сталіна. Мы ўсе, усе працавалі і будзем працаваць не пакладаючы рук. Цаглiну за цаглінаю клалі мы і будзем класці ў муры вялізнага сонечнага палаца, які завецца комунізмам.

Зм. БЯДУЛЯ.

РАБОТНІКІ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВАЎ АБМЯРКОЎВАЮЦЬ ДАКЛАД ТАВАРЫША СТАЛІНА

★ ★ ★

НОВЫМІ ТВОРАМІ БУДЗЕМ СЛАВІЦЬ ГРАНДЫЁЗНЫЯ ПЕРАМОГІ КРАІНЫ СОВЕТАЎ

На мітынгу мастакоў гор. Менска 11 сакавіка з інфармацыяй аб адкрыцці XVIII з'езда ВКП(б) і дакладзе таварыша Сталіна выступіў старшыня Саюза совецкіх мастакоў БССР тав. І. М. Рубінштэйн. Тав. Рубінштэйн заваструў увагу мастакоў, як работнікаў культурнага фронта, на асноўнай іх задачы: мастацкімі вобразамі славіць веліч справ партыі Леніна — Сталіна і заклікаў адзначыць дні з'езда новым творчым уздымам, канкрэтнымі справамі.

У сваіх выступленнях мастакі гаварылі аб тым, як яны выканалі свае абавязацельствы да з'езда партыі. Засл. дзеяч мастацтваў тав. Грубэ за месяц да тэрміну прадставіў эскіз скульптуры «Беларус» (дрэва) для выстаўкі 1940 года. Скульптар Бразэр закончыў манументальную фігуру правадыра народаў таварыша Сталіна. Гомельскія мастакі адкрываюць першую абласную выстаўку мастацкіх работ. Студэнты Віцебскага мастацкага вучылішча адкрылі 11 сакавіка выстаўку сваіх работ на віцебскай фабрыцы «КІМ». Брыгада мастакоў, якая афармляе беларускі павільён на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы, уключыўшыся ў соцыялістычнае спаборніцтва імя XVIII з'езда партыі, адной з першых прадставіла эскізы і макеты афармлення і атрымала высокую ацэнку Мастацкага совета Выстаўкома. Галоўны мастак павільёна — кіраўнік брыгады тав. Алтуф'еў атрымаў падзяку і грашовую прэмію.

На прапанове мастака Красоўскага, удзельнікі мітынга прынялі тэкст пісьма з'езду.

«З пачуццём вялікай радасці і глыбокага хвалявання, — пішуць мастакі ў сваім пісьме, — слухалі мы сёння па радыё перадачу даклада генія чалавецтва вялікага Сталіна. Даклад правадыра народаў натхняе нас на стварэнне новых высокамастацкіх твораў, у якіх мы будзем славіць грандыёзныя перамогі краіны Советаў, якія напаўняюць бадзёрасцю сэрцы совецкіх людзей, натхняюць працоўнае чалавецтва ва ўсім свеце.

У гонар XVIII з'езда партыі мы ўзялі на сябе абавязацельствы, якія павінны забяспечыць своечасовае і высокаякаснае афармленне беларускага павільёна Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі і адкрыццё ў тэрмін Усебеларускай выстаўкі «Ленін і Сталін — арганізатары беларускай дзяржаўнасці».

Мастакі Менска ўрачыста завяраюць партыю і ўрад, што на аснове соцыялістычнага спаборніцтва імя XVIII з'езда ВКП(б) гэтыя два мерапрыемствы вялікай палітычнай важнасці будуць намі поўнасцю ажыццёўлены».

В. П.

НАТХНЯЮЧЫ ДАКУМЕНТ

З'езд большэвіцкай партыі заўсёды сустракаеш з вялікім і радасным хваляваннем. З'езд партыі — велізарнае свята для ўсяго народа.

З'езд — гэта самая блізкая сустрэча з тым, каго любіш асаблівай любоўю, — любоўю, у якой зліты пачуццё сына да бацькі, вучня да любімага настаўніка, радавога байца да здзіўляючага адвагай і празорлівасцю камандзіра, народа да бязмежна любімага правадыра.

Даклад вялікага Сталіна на з'ездзе ўзняў нашы мыслі і пачуцці на вышыні найвялікшых абагульненняў. Даклад Сталіна — гэта прэдзельная праўда аб дасягненнях, перамогах, праўда вялікасных вынікаў, праўда без прыкрас і без галавакружэння.

Даклад таварыша Сталіна выклікае гордасць за здабытае велізарнай працай і ўпартай барацьбой шчасце народаў Саюза ССР.

Даклад таварыша Сталіна — магутная хваля пяшчоты, увагі, падбадзёрання ўсім, хто чэсна будуе комунізм.

Даклад таварыша Сталіна — гэта грозная і спакойная магутнасць нашай вялікай краіны, грознае і спакойнае папярэджанне ўсім тым, хто адчувае патрэбу ў «змірыцельных рубашках».

Даклад таварыша Сталіна — дакумент аб небывалым яшчэ ў гісторыі чалавецтва гуманізме і клопаце аб культуры.

Даклад таварыша Сталіна мае шмат граней і ўсе іх не ахопіш адразу, кожную трэба старанна вывучаць. І гэта будзе надзвычайным стымулам для ўзбагачэння асобы кожнага, для паляпшэння нашай агульнай работы. Быць сучаснікам і байцом арміі Сталіна, самааддана ісці па шляху, накрэсленаму ім і партыяй, кіруемай ім, — гэта шчасце, гэта гордасць, гэта адзіны варты чалавека лёс, лёс барацьбіта за пагібель мракабесся і за шчасце і росквіт працоўнага чалавецтва.

Буду паляпшаць сваё мастацтва і служыць ідэям комунізма ў сваім мастацтве да апошняга ўздыху.

Слава партыі Леніна—Сталіна!

Слава і многа год здароўя роднаму Сталіну!

Леў ЛІТВІНАЎ,
Заслужаны артыст БССР

Радаснае хваляванне

З вялікім хваляваннем слухаў я па радыё і потым чытаў у газетах даклад таварыша Сталіна на XVIII з'ездзе Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў).

На мяне зрабіў велізарнейшае ўражанне геніяльны сталінскі аналіз міжнароднага становішча. На пытанне, якое дзесяткі разоў уставала перад кожным з нас, — чаму так-званыя дэмакратычныя дзяржавы, якім непасрэдна пагражае фашызм, патураюць усім яго агрэсіўным намерам, —мы знайшлі ў дакладзе таварыша Сталіна просты, мудры і праўдзівы адказ. Аказваецца, гэтыя дзяржавы хацелі-б справацыраваць вайну іншых дзяржаў з фашыстамі, каб самім на гэтым пажывіцца і ўратаваць уласную скуру. З вялікай упэўненасцю і цудоўным сталінскім гумарам сказаў правадыр усім тым, хто марыць пажывіцца нашай тэрыторыяй і дабром, каб яны намяталі, што на ўсіх гэтых вар'ятаў у нас хопіць змірыцельных рубашак.

Раздзел даклада таварыша Сталіна, прысвечаны пытанню аб дзяржаве, уносіць новую бліскучую старонку ў марксісцка-ленінскае вучэнне аб дзяржаве.

Таварыш Сталін выдатна развіў вучэнне класікаў марксізма-ленінізма.

Нарэшце, з выключнай радасцю слухаў я заключны раздзел даклада таварыша Сталіна, прысвечаны совецкай інтэлігенцыі. З якой цеплынёй гаварыў Іосіф Вісарыёнавіч аб нашай маладой совецкай інтэлігенцыі!

Якой гордасцю білася сэрца кожнага інтэлігента нашай краіны, калі ён пачуў заключныя словы даклада таварыша Сталіна:

«Няхай жыве наш пабеданосны рабочы клас!

Няхай жыве наша пабеданоснае калгаснае сялянства!

Няхай жыве наша соцыялістычная інтэлігенцыя!

Няхай жыве вялікая дружба народаў нашай краіны!

Няхай жыве Усесаюзная Комуністычная партыя (большэвікоў)!»

Паўторым-жа, таварышы, гэтыя мудрыя і хвалюючыя словы!

Ал. КУЧАР.

УЗНАГАРОДЖАННЕ ЛЕНІНГРАДСКІХ ТЭАТРАЎ

За выдатныя заслугі ў развіцці опернага і балетнага мастацтва і выхаванне майстроў музыкальнай культуры Ленінградскі Дзяржаўны Акадэмічны тэатр оперы і балета імя С. М. Кірава Указам Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР узнагароджан ордэнам Леніна.

За выдатныя заслугі ў стварэнні совецкай оперы і ў сувязі з 20-гадовым юбілеем Ленінградскі Дзяржаўны Акадэмічны Малы оперны тэатр узнагароджан ордэнам Леніна.

За выдатныя заслугі ў развіцці рускай тэатральнай культуры, выхаванне таленавітых артыстаў совецкай сцэны Ленінградскі Дзяржаўны Акадэмічны тэатр драмы імя А. С. Пушкіна ўзнагароджан ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Указамі Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР узнагароджаны акторы ленінградскіх тэатраў.

Па тэатру оперы і балета імя С. М. Кірава ордэнам Леніна ўзнагароджаны народны артыст РСФСР П. З. Андрэеў і засл. арт. РСФСР Н. К. Печкоўскі, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга ўзнагароджана 9 чалавек, ордэнам «Знак Почета» 26 чалавек, медаллю «За трудовое отличие» 12 работнікаў тэатра.

Па Маламу опернаму тэатру ўзнагароджан ордэнам Леніна кампазітар І. І. Дзержынскі, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга ўзнагароджана 7 работнікаў тэатра, ордэнам «Знак Почета» 9 работнікаў, медаллю «За трудовое отличие» 6 работнікаў.

Па тэатру драмы імя А. С. Пушкіна ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга ўзнагароджана 7 работнікаў тэатра, ордэнам «Знак Почета» 19 работнікаў і медаллю «За трудовое отличие» 8 работнікаў.

На Ленінградскаму Вялікаму Драматычнаму тэатру імя А. М. Горкага ўзнагароджаны: ордэнам Леніна — народны артыст РСФСР Б. А. Бабачкін, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга 3 работнікі, ордэнам «Знак Почета» 9 работнікаў і медаллю «За трудовое отличие» 4 работнікі. Узнагароджаны таксама акторы іншых ленінградскіх тэатраў — ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга 7 чалавек, ордэнам «Знак Почета» 14 чалавек.

Званне Народнага артыста СССР прысвоена артысту Ленінградскага Дзяржаўнага Акадэмічнага тэатра оперы і балета імя С. М. Кірава П. З. Андрэеву і артыстцы Ленінградскага Дзяржаўнага Акадэмічнага тэатра драмы імя А. С. Пушкіна В. А. Мічурынай-Самойлавай.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Совета РСФСР за выдатныя поспехі ў развіцці совецкай тэатральнай культуры раду акторaў ленінградскіх тэатраў прысвоены званні народнага артыста РСФСР, заслужанага артыста РСФСР і заслужанага дзеяча мастацтваў.

НАРАДА АКТЫВА РАБОТНІКАЎ МАСТАЦТВАЎ ГОР. МЕНСКА

Учора, 14 сакавіка ў Менску адбылася агульнагарадская нарада актыва работнікаў мастацтваў, прысвечаная праверцы выканання загада Камітэта па справах мастацтваў пры СНК СССР, выданага ім у лістападзе мінулага года пасля абследвання становішча мастацтваў БССР.

З дакладам аб ходзе выканання загада выступіў начальнік Упраўлення па справах мастацтваў пры СНК БССР тав. Озірскі.

Пасля даклада тав. Озірскага разгарнуліся спрэчкі. Выступілі тт. Сяргееў, Ахрэмчык, Ліберзон, Прагін, Рахленка, Шчэглоў, Клумаў, Зібіцкер, Літвінаў і інш.

Выступаўшыя таварышы ўказвалі, што даклад тав. Озірскага не быў дастаткова самакрытычным, што ў рабоце тэатраў, тэатральнага вучылішча і іншых арганізацый мастацтваў ёсць яшчэ буйныя недахопы. Прадпрыемствы мастацтваў чакаюць больш дзейснай дапамогі Упраўлення па справах мастацтваў у падрыхтоўцы да дэкады беларускага мастацтва ў Маскве.

У спрэчках выступіў намеснік старшыні Усесаюзнага Камітэта па справах мастацтваў тав. Храпчанка. Ён лічыць бясспрэчным, што ў мастацтве БССР за апошні час адбыліся буйныя зрухі. Узяць хоцьбы такі факт, — кажа тав. Храпчанка, — як паказ першай беларускай оперы.

Гаворачы аб канкрэтных недахопах устаноў мастацтваў БССР, тав. Храпчанка спыняецца на недахопах рэпертуару нашых тэатраў. У рэпертуары мала совецкіх п'ес совецкай тэматыкі. Гэта тлумачыцца тым, што з драматургамі вядзецца недастатковая работа. Тэатры павінны шчыльней падыйсці да драматургаў, больш уцягваць у драматургію совецкіх пісьменнікаў. Патрэбна, — кажа тав. Храпчанка, — склікаць нараду драматургаў, акторaў і рэжысёраў і абмеркаваць пытанне ўзбагачэння рэпертуару новымі п'есамі.

Рад недахопаў мае рэпертуар калектываў Філармоніі. Між тым у БССР ёсць вельмі таленавітыя людзі, ёсць кампазітары, якія могуць дапамагчы стварыць такі рэпертуар.

Трэба палепшыць работу Кансерваторыі, якая працуе ў дрэнных умовах. Трэба паставіць на больш высокі ўзровень Рэспубліканскае тэатральнае і Віцебскае мастацкае вучылішчы. Наогул, падрыхтоўцы кадраў трэба аддаць значна больш увагі.

Гаворачы аб падрыхтоўцы да дэкады, тав. Храпчанка кажа, што тэрміны дэкады цалкам залежаць ад якасці падрыхтоўкі да яе. Аднак, у рабоце арганізацый мастацтваў яшчэ не адчуваецца патрэбнага творчага ажыўлення, творчага напружання. Дэкада беларускага мастацтва ў Маскве — вельмі сур'ёзная палітычная справа і падрыхтоўка да яе павінна стаяць на вялікім палітычным узроўні.

Помнік Т. Г. Шэўчэнка, устаноўлены ў Кіеве 6 сакавіка 1939 года. Фігура работы засл. дзеяча мастацтваў Манізера.

ТВОРЧАСЦЬ АРХІТЭКТАРА А. П. ВОІНАВА

Глянем на Дом партыйных курсаў, што на вуліцы Карла Маркса ў Менску. Дом гэты пабудаван па праекту А. П. Воінава. Мы бачым, што архітэктар імкнуўся вырашыць гэты будынак у лаканічных і строгіх формах. Крытычна перапрацоўваючы класічную архітэктурную спадчыну, Воінаў афармляе фасад яго спаранымі поўкалонамі, якія ахапляюць тры сярэднія паверхі. З гэтымі спаранымі поўкалонамі пераклікаюцца лентачныя вокны на выступаючых баковых аб'ёмах будынка. Да недахопаў можна аднесці толькі малы вынас поўкалон, у рэзультаце чаго яны не даюць адпаведнага светаценевага эфекту.

Зойдзем у памяшканне. У парадным вестыбюлі мы бачым манументальныя квадратныя калоны, аддзеланыя штучным мрамарам. У аддзелцы вестыбюля мы знаходзім чорны дуб, здабыты з дна беларускіх рэк і ўпершыню прыменены Воінавым у архітэктуры Беларусі. Скульптурны фрыз залы на тэмы беларускага арнаменту таксама ў беларускай практыцы прыменен упершыню.

На рыштаваннях Воінаў навучыўся правільна падыходзіць да выбару будаўнічага матэрыялу, каб будынак быў прыгожым і трывалым. У пошуках найбольш эканамічных вырашэнняў Воінаў узмоцнена працуе над праблемамі ўнутранай планіроўкі грамадскіх і жыллёвых памяшканняў.

Гэтыя якасці мы знаходзім у пабудаванай па праекту Воінава новай менскай гасцініцы. Тут Воінаў прымяніў той-жа перапрацаваны класічны ордэр, афарміўшы фасад буйнымі поўкалонамі і эркернымі вокнамі. Галоўная частка будынка вырашана ў плане поўкруглай і некалькі вышэй баковых крылляў, што ўносіць значнае ажыўленне ў агульную кампазіцыю аб'ёма. Гасцініца па сваёй архітэктуры магла-б стаць вельмі выразнай, калі-б зноў не поўкалоны, якія і на гэты раз не зусім удала разлічаны на светацень. Адчуваецца, што Воінаў падышоў да перапрацоўкі класічнага ордэра больш як канструктар, чым як архітэктар.

Ад гасцініцы па вуліцы Кірава мы можам прайсці да Палаца піонераў. Праект гэтага палаца распрацаван Воінавым у творчым супрацоўніцтве з архітэктарам Вараксіным. Супрацоўніцтва вельмі ўдалае. Воінаў — выдатны планіроўшчык і канструктар, а Вараксін — добры рысавальшчык. Яны выдатна справіліся з пастаўленымі перад імі задачамі.

Палац піонераў добра знаёмы ўсім. Нам застаецца толькі адзначыць цікавую і плённую работу, прарobленую Воінавым і Вараксіным разам са скульптарамі і жывапісцамі Совецкай Беларусі па мастацкаму афармленню палаца.

Жывапіс, скульптура, каляровыя пароды дрэў, мрамар, аксаміт і шоўк — усё гэта прыменена тут з вялікім уменнем і вялікай любоўю да нашай дзетвары. Першы прыклад такога супрацоўніцтва працаўнікоў мастацтва, прыклад сінтэзу архітэктуры, жывапісу і скульптуры, мы мелі ў Доме Ўрада. Ён упаўне сябе апраўдаў і на гэты раз.

З 1929 года, калі Воінаў скончыў у Маскве «Вхутемас» і прыехаў на работу ў Менск, ён прайшоў вялікі творчы шлях. Любячы архітэктуру, ён аддае ёй усе свае сілы, заўсёды ірвецца да жывой справы. У Магілеве, зараз абласным цэнтры, разгарнуліся буйныя будаўнічыя работы. У ліку першых архітэктараў, прыехаўшых у Магілеў, мы бачым Воінава.

У Магілеве Воінаў разам з архітэктарам Вараксіным распрацаваў праект 50-кватэрнага жыллёвага дома. Воінаў і Вараксін па-новаму вырашаюць планіроўку паверхаў: замест звычайных да гэтага часу двух кватэр яны запраектыравалі тры кватэры на адну лесвічную пляцоўку. У рэзультаце больш кампактнай планіроўкі Воінаву і Вараксіну ўдалося зменшыць кубатуру жыллёвага дома супроць звычайнага аб'ёма ў 27 тысяч — да 23 з паловай тысяч куб. метраў. У параўнанні са звычайным планіровачным вырашэннем гэта дае, прыкладна, 240.000 руб. эканоміі!

Сілу і значэнне архітэктуры, як мастацтва, можна наглядаць на прыкладзе новага будаўніцтва ў Магілеве. У той час, калі Воінаў, Вараксін і Брэгман праектыруюць новыя пабудовы, нашы беларускія архітэктары пракладваюць і намячаюць новыя плошчы, новыя вуліцы горада. Выключна складаны і адказны праект планіроўкі Магілева ў асноўным ужо распрацаван маладым таленавітым беларускім архітэктарам Трахценбергам сумесна з інжынерамі Ескевічам і Талмачовым. Горад па гэтаму праекту ўжо будуецца. Такім чынам і планіроўка горада і новае будаўніцтва абласнога цэнтра Магілева ажыццяўляецца на праектах беларускіх архітэктараў. Выдатны творчы рост архітэктараў Совецкай Беларусі!

У дарэволюцыйнай Беларусі было толькі 5 архітэктараў, якія цалкам залежалі ад прыватных заказчыкаў, не мелі магчымасці поўнасцю разгарнуць свае дараванні. Толькі ў совецкай краіне архітэктар атрымаў нябачаныя магчымасці творчага дзярзання.

Калгасная вёска — гэта ўжо не старая, раздробленая на індывідуальныя гаспадаркі вёска, гэта—буйная калектыўная гаспадарка, з новай культурай, машынамі. Усё гэта высунула перад совецкімі архітэктарамі праблему калгаснай архітэктуры. І Воінаў першы адгукнуўся на яе, як сапраўдны совецкі архітэктар. Ён выязджаў у калгасы Аршанскага раёна. У самым факце, што архітэктар прыехаў у калгас, што калгаснікаў глыбока хвалююць пытанні калгаснай архітэктуры, мы бачым велізарны гаспадарчы і культурны роскві́т калгаснай вёскі.

Воінаў вырас на рыштаваннях будаўніцтва. Скромны працаўнік, выхаванец ленінскага комсамола, член вялікай партыі Леніна — Сталіна, ён высока носіць званне совецкага архітэктара, усе свае сілы аддае архітэктуры сваёй соцыялістычнай радзімы. Шмат ім ужо зроблена, але яшчэ больш прадстаіць зрабіць.

А. ДАЛІН.

НОВЫЯ ПАСТАНОЎКІ БАБРУЙСКАГА ТЭАТРА

Калектыў Бабруйскага калгасна-соўгаснага тэатра падрыхтаваў пастаноўку п'есы А. Н. Остроўскага «Не было ни гроша, да вдруг алтын». Пастаноўка ўпершыню будзе паказана ў гор. Быхаве. Таксама падрыхтаван канцэрт, у праграму якога ўваходзяць мастацкае чытанне, вадэвілі, сольныя спевы і т. д.

18 красавіка спаўняецца гадавіна існавання калгасна-соўгаснага тэатра. Да гэтага дня тэатр рыхтуе новую пастаноўку — «Генконсул» бр. Тур і Шэйніна.

У студзені тэатр абслужыў Асіповіцкі раён, дзе даў 18 спектакляў. Спектаклі былі паказаны на шклозаводзе «Окцябр», на стаханаўскім лесаўчастку «Дуброўка» і ў Асіповічах.

Да 1 жніўня тэатр абслужыць 14 раёнаў Магілеўскай вобласці, у тым ліку Шклоў, Крычаў, Клімавічы, Чаусы і т. д.

Н. СТЭЛЬМАН.

ПАЭЗІЯ СОВЕЦКАЙ УКРАІНЫ

★

Е. АДЭЛЬГЕЙМ

★

Украінскі народ змагаецца, жыве, развіваецца ў шчыльнай дружбе з усімі народамі, якія насяляюць нашу вялікую совецкую радзіму. Яго культура мацнее, набіраецца сіл у непарыўнай сувязі з шматнацыянальнымі культурамі СССР. Совецкая украінская літаратура і паэзія ідзе рука аб руку з літаратурай, паэзіяй братніх рэспублік. Духам комуністычнага інтэрнацыяналізма прасякнуты сёння вершы старэйшых і малодшых паэтаў Совецкай Украіны.

Совецкая украінская літаратура фарміравалася і загартоўвалася ў шматгадовай, вельмі напружанай барацьбе з ворагамі народа — трацкістамі, бухарынцамі, буржуазнымі нацыяналістамі і іншай фашысцкай агентурай. І лепшыя, найбольш адароныя пісьменнікі і паэты, нават з ліку тых, якія адчулі на сабе варожыя ўплывы, у гэтай барацьбе аказаліся на нашым, совецкім баку — іх выхоўвала цвёрдая і чулая рука большэвіцкай партыі. Нянавісць да ворага, да здрадніка, двурушніка, якая гучыць у кнігах украінскіх паэтаў, вельмі добра выказана ў мужных радках П. Тычыны:

Нехай же знають «патріоти»,
Нехай повідомлять «міщан»,
Не заспокоімось ми доти,
Аж поки з поля весь бур'ян
Не вирвемо
А вирвем грізно
Багнетом,
критики мечем.
Клянемся клятвою залізно,
Що ворог жоден не втече.

З царскай капіталістычнай калоніі Украіна ператварылася ў квітнеючую рэспубліку. Аб радасным жыцці, аб прабуджэнні ўсіх творчых сіл народа, аб большэвіках, змяняючых твар краіны, хвалюючa апавядаюць вершы Тычыны, Рыльскага, Бажана, Сосюры, Первамайскага, П. Усенка, Галаваніўскага, Малышка, Дэмітэрка, Фоміна і многіх іншых. Напрыклад, М. Рыльскі у сваіх апошніх зборніках: «Мера вясноў», «Кіеў», «Лета», «Украіна» гаворыць аб цёмным мінулым і шчаслівым сёння сваёй краіны і яе сталіцы, ён рысуе ясныя, гарманічныя вобразы вясны, прыроды, будаўніцтва, б'ючай праз край маладосці.

Зусім натуральна, што позіркі нашых паэтаў звяртаюцца да арганізатара соцыялістычных перамог — комуністычнай партыі, да таварыша Сталіна і яго баявых саратнікаў.

У самой назве кнігі П. Тычыны — «Партыя вядзе» — выказана асноўная ідэя яго лепшых твораў — вера ў партыю, у яе сілу, кіраўніцтва, у яе перамогу над усімі ворагамі.

Украінскія паэты прысвячаюць геніяльнаму правадыру народаў, настаўніку, другу усхваляваныя, глыбока прачутыя словы. М. Бажан піша:

Страна моя Ширится времени круг,
Что было мечтами—становится жатвой.
Он с нами, он рядом, великий вожатый,
Учитель и лучший, любимейший друг.

Вядома, усё гэта толькі лірычныя фрагменты вобраза вялікага любімага чалавека, але многія з іх моцна ўвойдуць у совецкую літаратуру. Красамоўна сам за сябе гаворыць той факт, што «Песню аб Сталіне», напісаную М. Рыльскім, сёння спявае ўвесь совецкі народ.

Тэмы сучаснай украінскай паэзіі вельмі разнастайныя і шматбаковыя. Яны звернуты перш за ўсё да жывой рэчаіснасці, да барацьбы, да гіганцкага працэсу соцыялістычнай перабудовы свету і чалавечых душ. Побач з гэтым вялікае месца займаюць тэмы грамадзянскай вайны. Асабліва войстра адчувае і перадае гэты час В. Сосюра. У яго новых вершах успаміны аб гераічных баях зліваюцца з вобразамі творчага, радаснага сёння. Аб жорсткіх бітвах, у якіх была адваявана маладая совецкая дзяржава, аб адважнай Чырвонай Арміі, аб яе несакрушальнай сіле, аб пачуццях совецкіх патрыётаў шмат і добра пішуць нашы паэты.

Фашысцкія краіны шалёна рыхтуюцца да вайны супроць СССР. Слаўныя традыцыі год грамадзянскай вайны жывуць у сэрцах вялікага народа, гатовага па першаму закліку стаць на абарону священных граніц сваёй радзімы. Абаронная тэма — адна з самых войстрых сучасных тэм — стаіць у цэнтры ўвагі Сосюры, Тычыны, Бажана, Первамайскага, Галаваніўскага, Малышка, Дэмітэрка, Усенка, Шэрэмета і раду іншых таварышоў.

За апошнія годы совецкія украінскія паэты настойліва імкнуцца да таго, каб даць у сваіх вершах усебаковы вобраз чалавека, яго пачуццяў, думак, імкненняў. У гэтых адносінах паказальнаю з'яўляецца кніга маладога таленавітага паэта А. Малышка. Да найбольш удалых яго вершаў належаць іменна тыя, дзе ён расказвае аб сваіх таварышах, узрошчаных соцыялістычнай бацькаўшчынай і стаўшых сёння брыгадзірамі, лётчыкамі, камандзірамі, капітанамі.

Пошукі паэтамі лірычных і эпічных форм, якія дазволілі-б паказаць чалавека і ў першую чаргу чалавека соцыялістычнага грамадства, прывялі да вялікіх станоўчых рэзультатаў. Тут у першую чаргу трэба адзначыць паэму М. Бажана «Бяссмерце» і паэму М. Рыльскага «Марына». «Бяссмерце» ўяўляе сабою як-бы тры барэльефы, высечаныя рукой майстра ў выдатным і цвёрдым камені, дзе паказан Кіраў часоў большэвіцкага падполля, грамадзянскай вайны і соцыялістычнага будаўніцтва.

У строгіх лініях мы пазнаём аблічча вялікага чалавека сталінскай загартоўкі, бачым яго справы, яго непарыўную сувязь з масамі, яго адданасць справе партыі, любоў да народа і бязмежную нянавісць да ворага. Гэта паэма аб неўміручасці благароднага будаўніка шчаслівага соцыялістычнага грамадства, аб неўміручасці справы партыі Леніна — Сталіна:

Встають творці безсмертя,
мислителі й герої,
І день встае над світом,
цей перший день віків.
Живи, дух життедайний,
дух творчості людськоі,
Живи, життя безсмертне,
життя більшовиків.

У нашай паэзіі яшчэ недастаткова асветлена гісторыя украінскага народа. Паэма М. Рыльскага «Марына» з'яўляецца рэдкім і шчаслівым выключэннем. На фоне памешчыцкага жыцця паэт праўдзіва і глыбока рысуе трагічны лёс прыгоннай жанчыны. Наогул М. Рыльскі вельмі войстра адчувае і добра ведае мінулае сваёй радзімы.

Аб гэтым сведчыць не толькі «Марына», але і рад іншых твораў, як у прыватнасці ўрывак з цікавай калектыўнай паэмы «Іван Галота». Шляхоў да манументальнай формы шукаюць П. Тычына, В. Сосюра, С. Галаваніўскі, Л. Первамайскі, П. Усенка, з маладых паэтаў — Л. Дэмітэрка, які напісаў яркую паэму аб Шчорсе, Е. Фомін, І. Муратаў і інш.

Совецкая украінская літаратура не вырасла на голым месцы. Нашы лепшыя пісьменнікі звярталіся і звяртаюцца да традыцый дэмакратычных мастакоў мінулага. Творчасць такіх талентаў, як Тарас Шэўчэнка, Іван Франка, Леся Украінка, з'яўляецца ўзорам сапраўднага служэння народным інтарэсам, узорам багацця мовы, разнастайнасці лірычных і эпічных жанраў, дасканаласці паэтычных прыёмаў, умення працаваць над словам, вершам.

Барацьба за народнасць у літаратуры непарыўна звязана з барацьбой за жывую, поўнакроўную мову, блізкую і зразумелую шырокім масам. Украінскі фальклор заўсёды вызначаўся вялікім гістарычным зместам, яркасцю і прыгожасцю, рэдкай паэтычнай сілай. У ім адлюстроўвалася мінулае народа, гераічныя войны з усемагчымымі іншаземнымі захопнікамі, у прыватнасці з польскай шляхтай — даўнім і злейшым ворагам украінскага народа, эпоха прыгоннага права, гора, слёзы, паднявольная праца мільёнаў, бясконца цяжкая жаночая доля, мужнасць, доблесць тых, хто паўставаў супроць прыгнятальнікаў, імкненне да свабоды, мара аб волі. Да украінскай думы, песні, казкі, ззяючай гумарам прыказкі заўсёды звярталіся не толькі Шэўчэнка, Франка, Кацюбінскі, Украінка, але таксама многія вялікія рускія пісьменнікі — Пушкін, Гогаль і г. д.

Сёння украінскі народ складае новыя песні — песні аб сваёй вольнай зямлі, адбітай у ворагаў, аб Сталінскай Канстытуцыі, аб яе вялікім тварцу, аб шчаслівым, заможным жыцці, аб братнім яднанні з усімі народамі соцыялістычнай бацькаўшчыны, аб Чырвонай Арміі, аб баявой гатоўнасці і несакрушальнай сіле народа, кіруемага партыяй Леніна — Сталіна. Нашы лепшыя паэты поўнымі прыгаршчамі чэрпаюць са скарбніцы народнай творчасці. Многія вершы П. Тычыны могуць служыць узорам танчэйшага творчага выкарыстання фальклорных матываў і мастацкіх ходаў. У вышэйшай ступені характэрна паяўленне кнігі таленавітай сялянкі-калгасніцы Марыі Міронец. Чытаючы гэту кнігу, можна лёгка прасачыць, як нараджаецца новая народная песня.

Буржуазныя нацыяналісты разам з трацкісцка-бухарынскімі шпіёнамі ўсімі сіламі імкнуліся адарваць украінскую культуру ад культуры рускай і культур усіх нацыянальнасцей СССР. Гэты здрадніцкі манеўр не ўдаўся.

Цудоўна выказаны думкі і пачуцці украінскага народа лепшым совецкім паэтам В. В. Маякоўскім:

Москва
для нас
не державный аркан,
ведущий земли за нами,
Москва
не как русскому мне дорога,
а как огневое знамя,
Своими телами кормя,
на пушки пушки разинув,
бок-о-бок дрались дружины армян,
украинцев,
русских, грузинов.

Украінская культура расце, узбагачаецца ў пастаяннай сувязі з культурамі іншых народаў. Шчыльная дружба, якая звязала Шэўчэнка і Чарнышэўскага, Кацюбінскага і Горкага, Горкага і украінскую совецкую літаратуру, з'яўляецца для нас жывым благародным прыкладам. Паказальны вялікія пераклады на украінскую мову твораў пісьменнікаў — рускіх, яўрэйскіх, грузінскіх, армянскіх і г. д. Велізарную работу прарабілі нашы паэты, перакладаючы на сваю мову Пушкіна, Маякоўскага, у прыватнасці багацейшым укладам з'яўляецца пераклад М. Бажаном «Віцязя ў тыгравай скуры» Шота Руставелі. У сваю чаргу, украінскіх класічных і сучасных паэтаў шырока перакладаюць на рускую і іншыя братнія мовы. Совецкая рэчаіснасць назаўсёды зламала сцяну, якую ў мінулым эксплаататарскія класы імкнуліся паставіць паміж нацыянальнымі культурамі і літаратурамі.

З кожным годам развіваецца і мужнее украінская совецкая паэзія. Выбранне такога войстрага палітычнага паэта, майстра танчэйшых і выразнейшых паэтычных ходаў, як П. Тычына, дэпутатам Вярхоўнага Совета УССР сведчыць аб тым, якой гарачай любоўю абкружае украінскі народ сваіх лепшых паэтаў. Імёны Тычыны, Рыльскага, Бажана, Сосюры — добра вядомы далёка за межамі Украіны. Хутка вылучаюцца і растуць маладыя таленавітыя паэты.

Узнагароджанне пісьменнікаў Совецкай Украіны т. т. Карнейчука, Тычыны, Бажана, Рыльскага, Яноўскага, Галоўка, Фефера, Панча, Гофштэйна, Кочэргі, Ле, Дзесняка, Малышка, Міронец, Тардова, Іваненка, Сосюра ордэнамі Совецкага Саюза — самае яркае сведчанне клопатаў партыі і ўрада аб росквіце культуры, аб далейшым уздыме літаратуры і мастацтва УССР.

Вядома, многія недахопы, перашкоды, яшчэ не пераможаны. Трэба яшчэ доўга і ўпарта выхоўваць маладыя кадры літаратуры, перамагаць адставанне ад жыцця, змагацца за праўдзівасць, народнасць, партыйную мэтанакіраванасць, за новую змястоўную форму, за багатую і выразную мову.

У ДАПАМОГУ НАСТАЎНІКУ

„АННА КАРЭНІНА“ Л. Н. ТАЛСТОГА

Над раманам «Анна Карэніна» Талстой працаваў паміж 1873—77 годамі, г. зн. у той час, калі адбывалася вострая ломка ўсіх старых прыгонніцкіх устояў і на змену ім нараджаўся буржуазны лад.

У «Анне Карэнінай» Талстой паказвае, як разам з ломкай старых патрыярхальных устояў, калі ўсё «перавярнулася і толькі ўкладваецца», калі ламаюцца ўсе формы старога памешчыцка-гаспадарчага ўкладу, усе сямейна-бытавыя ўстоі дваранскай сям'і, як разам з усім гэтым ламаецца і псіхалогія людзей.

З усіх пастаўленых у рамане праблем на пярэдні план вылучаецца праблема сям'і; у вырашэнні гэтай праблемы і раскрываецца замысел рамана.

Сам Леў Талстой, па запісах С. А. Талстой, гаварыў, што ў «Анне Карэнінай» ён любіць больш за ўсё мысль сямейную.

Паказваючы сямейнае жыццё Карэніных—Облонскіх, Талстой адлюстроўвае распад сямейных устояў, разбурэнне маральных асноў патрыярхальнага шлюбу, агаляе ілжывасць і крывадушнасць царкоўна-юрыдычных узаконенняў аб шлюбе.

На фоне няўдалага сямейнага жыцця Облонскіх Талстой паказвае распад сям'і Карэніных. Паказ сям'і Карэніных і стаіць у цэнтры ўвагі Талстога.

Анна Карэніна зусім інакш, чым Таццяна Ларына ў рамане Пушкіна «Еўгеній Онегін», вырашыла праблему сям'і і шлюбу. Анна, адчуваючы на сабе ўплыў «перавярнуўшагася» ўжо ладу, пайшла ад мужа да каханага ёю чалавека—Аляксея Вронскага.

Многія крытыкі бачылі асноўны замысел рамана ў тым, што Талстой катуе Анну за тое, што яна парушыла маральныя ўстоі шлюбу і пайшла ад мужа да другога чалавека. Улюбёным аргументам для пацвярджэння сваіх слоў гэта катэгорыя крытыкаў заўсёды прыводзіць біблейскі эпіграф да рамана: «Мне отмщение, и аз воздам».

Між тым, ні фабульная канва, ні вобраз Анны, ні аўтарскі замысел, ні нават эпіграф, на які так настойліва спасылаецца гэта катэгорыя крытыкаў, не сцвярджаюць гэтага палажэння.

Талстой любіць сваю гэраіню.

Анна была глыбока даравітай натурай, уладала вялікімі жыццёвымі запросамі, вызначалася вялікай прагай жыцця. Талстой настойліва падкрэслівае, што Анна была жывым чалавекам.

Прасачваючы лёс Анны крок за крокам, Талстой паказвае, як усё багацце глыбока даравітай жывой душы Анны на працягу васьмі год душыла ся яе мужам — Карэніным, за якога яна была выдана замуж наперакор сваёй волі.

«Яны не бачаць, што бачыла я, — гаварыла Анна аб сваім жыцці з мужам. — Яны не ведаюць, як ён восем год душыў маё жыццё, душыў усё, што было ва мне жывога, што ён ні разу і не падумаў аб тым, што я жывая жанчына, якой патрэбна каханне».

Талстой паказвае, што Анна не вінавата ў тым, што так склалася яе жыццё. Ен разам з Аннай не знаходзіць апраўдання гэтаму ўродліваму жыццю.

«Ці я не старалася,—гаворыць Анна аб Карэніну, — усімі сіламі старалася знайсці апраўданне свайму жыццю? Ці я не спрабавала кахаць яго, кахаць сына, калі ўжо нельга было кахаць мужа? Але прышоў час, я зразумела, што я не магу больш сябе ашукваць, што я жывая, што я не вінавата, што бог зрабіў мяне такой, што мне трэба кахаць і жыць». І калі Анна пакахала Вронскага, то яна адчула сябе ў становішчы, — па словах Талстога, — галоднага чалавека, «якому далі есці».

У стварыўшымся канфлікце паміж Аннай і Карэніным Талстой стаіць на баку Анны. Як і Анне, вобраз Карэніна глыбока варожы і антыпатычны Льву Талстому.

Вобраз Карэніна ў Талстога — гэта ўвасабленне амярцвяючай усё жывое дзяржаўнай бюракратычнай машыны. Нездарма Анна характарызуе Карэніна словамі: «Гэта не чалавек, а машына і злая машына».

Талстой разам з Аннай выступае супроць гэтай удушаючай усё жывое дзяржаўнай бюракратычнай машыны і Карэніна, як яе прадстаўніка. Тут Талстой выступае рэалістам, зрываючым усе і ўсякія маскі. І як мастак-пратэстант, Талстой і ў вобразе Анны паказаў пратэст жанчыны, якая паўстае супроць усіх норм, догмаў і законаў, скоўваючых чалавечае жыццё.

Анна — глыбока праўдзівая і чэсная натура. Анна не хоча хлусіць і прыкідацца, як гэта робіць яе знаёмая, Бетсі Тверская, якая здраджвае мужу і ашуквае яго, але ў той-жа час прадаўжае, як і раней, жыць з мужам і бываць у вышэйшым свеце, апранаючы на сябе маску вернай і чэснай жонкі. Талстой расказвае, што ўсе ў свеце ведалі аб здрадах Бетсі мужу, але, паколькі на ёй была маска прыстойнасці, ёй даравалі ўсё гэта.

Анна аддала перавагу разрыву з светам, яна кінула выклік свету.

У барацьбе Анны з светам, з карэнінщчынай, перавага аказалася на баку света і Карэніных. Карэнінскі закон застаўся на іх баку. Гэты закон абвясціў па-за законам жывое пачуццё Анны да Вронскага. Гэты закон выгнаў Анну са свету, адняў у яе сына, адняў, нарэшце, і Вронскага, а разам з Вронскім — і шчасце Анны, і жыццё.

Уход яе да Вронскага таксама не даў ёй і не мог даць таго, чаго яна

* * *

Н. ЗЕЛЕНОЎ

* * *

так жадала,—чалавечага шчасця, заснаванага на праўдзівых чалавечых адносінах.

Анна спрабавала стварыць сваё шчасце паміма закона, паміма адвергнуўшага яе света. І закон, і свет не прызнавалі яе права на шчасце і пазбаўлялі яе магчымасці наладзіць асабістае жыццё. Калі-б Анна атрымала развод і Вронскі стаў яе законным супругам, — шмат што адбылося-б інакш у лёсе Анны.

Вронскі не зусім разумеў Анну, не разумеў усёй складанасці перажыванняў Анны. Гэта неразуменне Анны Вронскім, перш за ўсё, заснавана на розных адносінах іх абодвух да света, а разам з тым і да разводу.

Анна кінула выклік грамадству, у той час як Вронскі гэтага выкліку не збіраўся рабіць і не зрабіў. Прымушаны з-за Анны пакінуць вышэйшы свет, Вронскі, будучы чалавекам гэтага арыстакратычнага света, не пакідае спроб вярнуцца туды.

Усё гэта сказваецца і на іх адносінах да пытання аб разводзе. Для Анны развод — трагедыя, з прычыны канчатковай страты правоў на сына. У стварыўшыхся ўмовах развод для Анны быў не так неабходны, гэты развод усё адно не даваў ёй галоўнага: яна не магла спалучыць у адно любоў да двух людзей — да сына і Вронскага.

Але Вронскаму развод Анны з Карэніным быў неабходны, бо ён даваў яму магчымасць вярнуцца ў свет, легалізіраваць сваё становішча ў свеце. І чым больш гасла пачуццё любві Вронскага да Анны, тым больш яму быў неабходны развод Анны з мужам. Форма паглынала змест, форма параджала ману.

Канфлікт Анны з светам набывае к канцу рамана новую, больш ускладнёную, трагічную форму: вышэйшае грамадства адбірала ў яе не толькі сына, але і Вронскага, растаптвала поўнасцю яе асабістае жыццё. Закінутая каменнем пагарды, ізаліраваная ў адрозненне ад Веры Паўлаўны Лапуховай з рамана Чэрнышэўскага «Что делать?» ад карыснай грамадскай дзейнасці, прадастаўленая самой сабе, маральна апустошаная, Анна кінулася пад поезд.

Але яна загінула не таму, што Талстой хацеў пакараць яе за здраду мужу, як гэта імкнуцца вытлумачыць некаторыя крытыкі. Не кінуў-жа Талстой пад поезд Бетсі Тверскую. Гібель Анны ў Талстога абумоўліваецца як яе ўнутранымі перажываннямі і ўчынкамі, так і ўмовамі, у якія паставіла яе сацыяльнае асяроддзе. Анна гіне таму, што яна была няздольна прыстасавацца, хлусіць і крывадушнічаць.

**

З першых-жа раздзелаў сюжэтная лінія Карэніных — Вронскіх перапляцецца ў рамане з сюжэтнай лініяй Левіных—Шчэрбацкіх.

Трагедыя Анны і нешчаслівае сямейнае жыццё Облонскіх супроцьстаўляюцца Талстым сямейнаму шчасцю Левіных.

Маральныя ўстоі сямейнага шчасця Левіных Талстой непасрэдна звязвае з жыццём Левіных у вёсцы, з іх блізасцю да прыроды, да сялянства; трагедыю Анны, нешчаслівае сямейнае жыццё Облонскіх Талстой звязвае непасрэдна з жыццём вялікага горада. Калі жыццё Левіных працякала ў вясковa-сядзібнай абстаноўцы, дык жыццё Карэніных — Вронскіх, уся гісторыя кахання Анны да Вронскага працякала пераважна ў гарадскіх абставінах.

За вобразам гінучай Анны вырысоўваюцца вобразы горада і чыгункі, як сімвалы ўжо «перавярнуўшагася» і толькі «укладваючагася» буржуазнага ладу. На фоне горада з мільгаючымі перад Аннай шыльдамі з смешнымі прозвішчамі краўцоў, з купцамі, гарадскімі хлопчыкамі, з усёй гарадской мітуснёй мастак раскрывае ўвесь лад думак Анны перад самагубствам, яе душэўную спустошанасць.

У лёсе Анны вобраз чыгункі на працягу ўсяго рамана займае выключна вялікае месца. Пад коламі поезда канчаецца і трагічнае жыццё Анны.

Многія крытыкі-вульгарызатары любілі знаходзіць у супроцьстаўленні горада жыццю сядзібнага дваранства арыстакратызм і барскі кансерватызм Л. Талстога. Між тым, гэтымі крытыкамі ігнарыравалася альбо зусім недаацэньвалася, што ў гэтых адмоўных адносінах да горада ў Талстога сказваліся адмоўныя адносіны да палітыкі правячага класа, да ўсёй чыноўніцка-бюракратычнай сістэмы, увасабляемай у рамане ў асобе Карэніна.

Побач з гэтым у адмоўных адносінах да горада сказалася і безагаворачнае непрыняцце Талстым наступаючага капіталізма, які нёс вёсцы новыя жахі разбурэння, галоднай смерці.

Рысуючы шчаслівае сямейнае жыццё Левіных на фоне сельскай прыроды, Талстой у «Анне Карэнінай» з вялікай любоўю апісвае гаспадарчую дзейнасць Канстанціна Левіна. У многім гэта гаспадарчая дзейнасць Левіна нагадвае гаспадарчую дзейнасць Нікалая Растова з «Вайны і міра». Як і Нікалай Растоў, Левін, а з ім разам і Л. Талстой, безагаворачна і рашуча адгараджваецца ад капіталізма. Левін імкнецца ў новых умовах максімальна захаваць старыя капіталістычныя формы памешчыцкага гаспадарання. Аднак-жа, як ні імкнуўся К. Левін адгарадзіцца ад капіталізма, — ён не мог гэтага зрабіць, таму што Левін, у адрозненне ад Нікалая Растова, прымушан быў гаспадарнічаць ужо ва ўмовах парэформеннага перыяду.

У «Анне Карэнінай» Талстой паказаў крызіс барскай гаспадаркі ў парэформенны перыяд, распад яе.

Адлюстраваннем гаспадарчай дзейнасці Левіна Талстой паказвае, які пакутлівы працэс прыстасавання да капіталістычных умоў перажывалі старыя баршчынныя памешчыцкія гаспадаркі. «Я... на што ні выдаткоўваў грошы ў гаспадарцы, — гаворыць Левін аб сваёй парэформеннай гаспадарцы, — усё са стратай: жывёла—страта, машына — страта... І не я адзін,— я спашлюся на ўсіх гаспадароў, якія вядуць рацыянальна справу, усе за рэдкімі выключэннямі вядуць справу са стратай».

Паралельна гаспадарцы Левіна Л. Талстой паказвае і баршчынную гаспадарку Сцяпана Аркадзьевіча Облонскага, якая безнадзейна разбураецца і становіцца здабыткам драпежнікаў першапачатковага накаплення.

Пакутліва шукае Левін выйсця са стварыўшагася крызіса, але выйсця не знаходзіць. Справа ў тым, што паміма ўсяго іншага яго шуканні выйсця ўскладняюцца тым, што Левін, як памешчык, намаляваны Талстым тыповым каючымся дваранінам, які думае не толькі аб сабе, але і аб народзе, што аддадзен літаральна на разбурэнне, з аднаго боку — памешчыкам, а з другога — драпежнікам першапачатковага накаплення.

У вобразе Канстанціна Левіна знаходзіць сваё завяршэнне ідэя гуманных адносін памешчыка да сялян. Гэта ідэя праходзіць праз рад персанажаў Л. Талстога, Гогаля (Костанжогла), Пушкіна (Владзімір з «Рамана ў пісьмах») і інш.

Левін хоча знайсці агульную мову з народам, ён жадае сваёй дзейнасцю прынесці карысць сялянам. Аднак спроба Левіна знайсці агульную мову з сялянамі скончылася няўдачай. Сімпатызіруючы Левіну і яго імкненням клапаціцца аб народзе, Талстой у той-жа час з бязлітасным рэалізмам выкрывае ўтапізм ідэалаў Левіна, які імкнецца свае ўласніцкія памешчыцкія інтарэсы спалучаць з інтарэсамі сялян.

На вобразе Канстанціна Левіна і яго гаспадарчай дзейнасці Талстой паказвае крах памешчыцка-гаспадарчых ідэалаў Левіна—Талстога.

«Часта размаўляючы з мужыкамі, — пісаў Л. Талстой, — і растлумачваючы ім усе выгоды прадпрыемства, Левін адчуваў, што мужыкі слухаюць пры гэтым толькі спеў яго голасу і ведаюць цвёрда, што што-б ён ні гаварыў, яны не ладуцца яму ў зман. У асаблівасці адчуваў ён гэта, калі гаварыў з самым разумным з мужыкоў, Рэзуновым, і заўважаў тую ігру ў вачах Рэзунова, якая ясна паказвала і насмешку над Левіным і цвёрдую ўпэўненасць, што калі будзе хто ашуканы, дык ужо ніяк не ён, Рэзуноў».

Пасля пакутлівых развагаў, Левін прышоў да адмоўнай ацэнкі сваёй гаспадарчай дзейнасці. У гутарцы з Сцівай Облонскім Левін прымушан згадзіцца з тым, што несправядлівы такі парадак, пры якім ён, памешчык, атрымоўвае за сваю працу ў гаспадарцы лішніх 5000 рублёў, а гаспадар-мужык — не больш пяцідзесяці.

Левін прымушан згадзіцца і з словамі брата, Нікалая, што ўсё яго адрозненне ад іншых памешчыкаў толькі ў тым, што ён «не проста эксплаатыруе мужыкоў, а з ідэяй».

Сюжэтная лінія рамана, звязаная з вобразам Левіна, канчаецца тым, што Канстанцін Левін, расчараваўшыся ў сваім жыцці і дзейнасці, пасля доўгіх пакутлівых шуканняў прыходзіць да прызнання сялянскай мудрасці патрыярхальнага мужычка Факаныча, які жыве «па праўдзе», «па-божаму», «для душы».

Разам з Левіным і сам Талстой парывае звязваючыя яго ніці з дваранскім грамадствам і ідзе да народных сялянскіх нізоў, прымаючы ў асобе Факаныча «праўду» гэтых нізоў.

З пункту погляду гэтага патрыярхальнага мужычка Факаныча Талстой ацэньвае і ўсе паказваемыя ім падзеі ў рамане і ўсіх дзеючых асоб.

У тым, што Талстой разам з Левіным звярнуўся за вырашэннем мучачых яго супярэчнасцей да народа, — велізарнейшае прагрэсіўнае значэнне рамана «Анна Карэніна». Але сам народ, да якога звярнуўся Талстой, быў у той час патрыярхальным, палітычна няспелым і неарганізаваным. Гэта няспеласць і выразілася ў рэакцыйным адмаўленні ад палітыкі, ад рэвалюцыйнай барацьбы (у «непраціўленні», — у факанычавай «мудрасці»).

Ва ўсім гэтым сказваліся рэакцыйныя бакі талстоўшчыны, так рэзка раскрытыкаваныя В. І. Леніным у артыкулах аб Талстым.

Праўда, у рамане «Анна Карэніна» Талстой не выступае з прапаведдзю талстоўшчыны, але і вобраз Каратаева ў «Вайне і міры», і Факаныча ў «Анне Карэнінай» гавораць нам аб непазбежным нарастанні гэтай талстоўшчыны ў далейшых творах.

Не прымаючы ні ў якой меры рэакцыйных вывадаў талстоўшчыны, мы разам з тым высока цэнім і любім раман «Анна Карэніна». Мы любім гэты раман за тую праўду, з якой адзіўляюча па-мастацку расказаў Талстой аб трагедыі, што перажывала руская жанчына, паўстаўшая супроць хлуслівай і крывадушнай, асвячонай царквою і абараняемай усёй дзяржаўнай сістэмай, маралі дваранскага грамадства. Мы любім «Анну Карэніну» за выкрываўчы «цвярозы рэалізм» Талстога. Мы цэнім раман «Анна Карэніна» за мастацкі паказ жыцця рускага грамадства ў эпоху парэформеннага перыяду.

„МІХАСЬ ПАДГОРНЫ“

У ДЗЯРЖАЎНЫМ ТЭАТРЫ ОПЕРЫ І БАЛЕТА БССР

У дзень адкрыцця гістарычнага XVIII з'езда партыі Леніна — Сталіна на сцэне новага Тэатра оперы і балета ў Менску— на сцэне аднаго з лепшых тэатральных будынкаў у Саюзе ССР — пайшла опера «Міхась Падгорны», створаная беларускімі аўтарамі на беларускім песенным і танцавальна-музыкальным матэрыяле.

Опера паказвае лепшых прадстаўнікоў беларускага народа, выхаваных партыяй у гарніле імперыялістычнай і грамадзянскай вайны. Пастаноўка оперы гаворыць аб перамозе ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі, аб росквіце культуры некалі прыгнечанага, а цяпер вольнага і шчаслівага беларускага народа.

Героі оперы аддана, не шкадуючы жыцця, змагаюцца супроць царызма і паноў, супроць інтэрвентаў — за свабодную, сацыялістычную Беларусь. Праўдзіва і ярка, народнай паэтычнай мовай расказвае аб гэтым лібрэта оперы паэта-ордэнаносца П. Броўкі праз паказ асабістага лёсу галоўных дзеючых асоб: батрака Міхася, яго каханай дзяўчыны Марысі, падпольшчыка-бальшавіка Анішчука. Таксама проста, шчыра і непасрэдна, шырокай напеўнай мелодыяй, заснаванай на цудоўным музычным беларускім фальклоры, мастацка выразна, эмацыянальна перадае змест музыка кампазітара Е. Цікоцкага.

Лібрэтыст і кампазітар любяць сваіх герояў, яны блізкія ім, іх хвалюе лёс кожнага, яны разам з імі і пакутуюць, і радуюцца. Кампазітар Цікоцкі дае дзеючым асобам, іх пачуццям і настроям музычныя характарыстыкі (лейтматывы), якія, змяняючыся і дэфарміруючыся, праходзяць праз усю оперу, падпарадкуючыся агульнай ідэі зместу. Хвалююча гучаць хоры дзяўчат, салдатаў, баявыя песні народа. Вялікая пранікнёнасць і ў арыях Міхася, Марысі, у іх дуэце, у расказе Міхася аб сустрэчы з Леніным. Красачна рысуе падзеі і настроі герояў майстэрска зробленая аркестроўка оперы.

Увесь калектыў выканаўцаў з вялікім творчым уздымам падышоў да пастаноўкі оперы па сцэне. Найбольш пераканаўчы вобраз Марысі, створаны народнай артысткай БССР Л. П. Александроўскай. У яе разумнай і задушэўнай трактоўцы ён вылучаецца і стварае асаблівае ўражанне. З вакальнага боку вельмі добрай ацэнкі заслугоўваюць артыст Лапін (Міхась), засл. арт. рэсп. Млодэк (Марыся). Добрае ўражанне пакідаюць засл. арт. рэсп. Мурамцаў і арт. Таланкін у партыі Анішчука, артысты Арсенка (салдат Пясоцкі), Габаеў (Ігнат Закрэўскі), засл. арт. рэсп. Дзянісаў і артыст Салохін (Змітрок). Падкупляе сваёй непасрэднасцю і натуральнасцю артыст Цярэнцеў (Міхась). Знаходлівы і яркі артыст Засецкі (Мартын). Здольнай актрысай паказала сябе артыстка Мільчына (баба-лапатуха).

«Міхась Падгорны» Сцэна з 3-й карціны. Міхась — артыст В. Ф. Лапін, Марыся— народная артыстка БССР Л. П. Александроўская.

На вялікім культурным узроўні, тэмпераментна, выразна і з добрым музычным густам вядзе оперу музычны кіраўнік і дырыжор тэатра М. Э. Шнейдэрман, які прарабіў сур'ёзную работу над пастаноўкай спектакля. Паказальна работа аркестра і хора тэатра, на якіх ляжала адказная задача.

Гэтыя станоўчыя рысы спектакля падкрэсліваюць значымасць оперы і работы тэатра над яе пастаноўкай.

Калі-б мы разглядалі гэту оперу як чарговы, прахадны спектакль, дык з ім можна было-б згадзіцца без агаворак. Але калі мы мяркуем, што «Міхась Падгорны» павінен быць паказан у часе беларускай дэкады мастацтва ў Маскве, дык натуральна, што патрабаванні да пастаноўкі і да самога матэрыялу оперы значна ўзрастаюць. Трэба сказаць, што спектакль у тым выглядзе, у якім ён паказан зараз, не можа яшчэ задаволіць ні нашу грамадскасць, ні яго ўдзельнікаў і тварцоў. Найбольш сур'ёзным недахопам з'яўляецца недаразвітасць вобразаў некаторых герояў і асабліва Міхася. Лінія развіцця Міхася, якая правільна разгортваецца ў першых трох карцінах, чамусьці бляднее і губляе сваю яркасць у далейшым. Другі недахоп — тонус спектакля, які дае багатыя фарбы для паказу гора і пакут, але мала разгортвае аптымістычныя рысы— сілу, магутнасць і жыццерадаснасць народа.

Дзея ў оперы праходзіць вельмі няроўна. Вельмі слабы і проста няўдалы фінал (6-я карціна), які не дае патрэбнага завяршэння оперы. У самой пастаноўцы (пастаноўка засл. арт. рэсп. Л. Літвінава) шмат чыста тэатральных, вонкавых і часам наіўных прыёмаў. Недастаткова яшчэ вывучана, а таму і не выяўлена багатая і цікавая музычная фактура оперы. Відаць наспех зроблена работа і ў масавых сцэнах і ў асобных выканаўцаў, якія не паспелі яшчэ зжыцца з вобразам, «увайсці» у яго. Мастацкае афармленне (мастак Матрунін) таксама мае недаробкі як у задуманым, так і ў практычным выкананні. Яно мае хібы ў стылі і каларыце, месцамі грамоздкае, што скоўвае дзею і выканаўцаў. Зусім слабая харэаграфічная частка спектакля. Багацейшыя магчымасці, якія дае масавы народны танец і ігра, настолькі аслаблены, што гэтыя кампаненты амаль выпадаюць са спектакля.

Прадуманае і дасканалае выпраўленне наяўных недапрацовак павінна быць зроблена калектывам тэатра з дапамогай грамадскасці. Тады опера будзе гучаць на сцэне па-сапраўднаму. У рэжысёра і ў актораў ёсць цудоўны матэрыял лібрэта і музыкі. Творчыя сілы выканаўцаў сведчаць аб тым, што мы здольны стварыць сапраўдны манументальны оперны твор, які можа стаць дасягненнем не толькі музычнага мастацтва БССР, але і мастацтва ўсяго Совецкага Саюза. Паказ оперы на дэкадзе будзе тады нашай агульнай гордасцю і лепш за ўсё будзе знаменаваць росквіт беларускага мастацтва.

Н. НІЛАЎ.

АД РЭДАКЦЫІ: змяшчаючы першы водгук аб оперы «Міхась Падгорны», мы распачынаем шырокае абмеркаванне пастаноўкі першай беларускай оперы, якая з'яўляецца вялікай падзеяй на фронце мастацтва БССР.

Заўвагі аб спектаклі „КАНЕЦ МАСКАРАДА“

ХАРОШЫ ПАЧАТАК

«Канец маскарада» — п'еса маладых драматургаў. І прыемна тое, што гэта не «нясмелая спроба пяра», а харошы, удалы пачатак драматургічнай дзейнасці. П'еса Ю. Рудзько і В. Стэльмаха ў пастаноўцы Барысаўскага калгаснага тэатра—цікавы спектакль.

Да станоўчых якасцей п'есы трэба аднесці тое, што аўтары, узяўшыся пісаць для калгаснага тэатра, старанна распрацавалі сюжэт сваёй п'есы, дабіліся яго чоткасці і яснасці, зрабілі асноўныя думкі п'есы даходчывымі і выразнымі. Аднак пры ўсёй празрыстасці сюжэта, пры наяўнасці жывых цікавых характараў, многія вобразы нясуць у п'есе толькі службовую функцыю, дзейнічаюць у вельмі слабай залежнасці ад падзей, ад іншых герояў. Гэта Валенціна Кравецкая—лейтэнант, Боднеў—прафесар, Гаварун — швейцар інстытута. Некаторыя з гэтых вобразаў выпадаюць адразу з п'есы, іх місія канчаецца ў першым акце. Бясследна знікаюць стары Боднеў і Гаварун.

Вельмі свежа і жыва выпісаны аўтарамі вобразы старшыні калгаса Кравецкага, калгаснага пастуха Кумка і падпаска Дзімкі. У іх паказе адчуваецца самастойнае творчае пранікненне драматургаў у духоўны свет, у паводзіны сваіх герояў. Таму і ў спектаклі зайгралі ўсімі фарбамі іменна гэтыя характары. Ігра артыста Ефрэменка (Кумок), артысткі Дубешка (Дзімка), артысткі Захарэвіч (Ванда) ствараюць той мастацкі каларыт, эмацыянальнасць, без якіх немысцім харошы спектакль. Шкада толькі, што якасць вобраза Кравецкага зніжаецца выкананнем акт. Кунцэвіча, які пайшоў па зусім няправільнай лініі, па лініі спрашчэння і прымітывізацыі характару. Артыст, вельмі наіўна ўяўляючы сабе душэўную прастату героя, ігнарыруе яго жывое чалавечае аблічча.

Дрэнна тое, што таварышы аўтары спрасцілі абстаноўку барацьбы з ворагамі. Усіх сваіх герояў яны падзялілі вельмі прасталінейна. Па адзін бок абсалютна станоўчыя, па другі — абсалютна адмоўныя. Адсюль некаторая аднастайнасць, адсутнасць тых праўдзівых зігзагаў, складаных перапляценняў падзей, якія дыктуюцца самой рэчаіснасцю. Праз акцёрскае выкананне таксама праступаюць у асноўным дзве фарбы — белая і чорная. І вельмі прыемна, калі асобныя выканаўцы шукаюць у спектаклі сваіх адценняў, дапаўняюць яго іншымі фарбамі. Так, актрыса К. Т. Захарэвіч у ролі замаскіраванай шпіёнкі вельмі ўдала і тонка знаходзіць зерні сапраўднага рэалістычнага пранікнення ў вобраз. Актрыса Н. М. Яічко саграе ролю дзяўчыны — лейтэнанта вялікай лірычнай цеплынёй.

Пастаноўка Барысаўскім калгасным тэатрам п'есы «Канец маскарада» сведчыць, што тэатр і ў далейшым зможа смела ўзбагачаць свой рэпертуар новымі п'есамі, п'есамі маладых драматургаў і ў сумеснай дружнай рабоце з імі дабівацца плённых творчых рэзультатаў.

Цім. КРЫСЬКО.

ТВОРЧЫ РОСТ

У адным з ветэрынарных інстытутаў у якасці дырэктара працуе былы памешчык, мацёры шпіён-дыверсант, агент разведкі сумежнай дзяржавы — прафесар Боднеў. Бліжэйшыя памочнікі Боднева па дыверсіі — яго сын Віктар, дацэнт таго-ж інстытута, і прадаўшчыца кветак Ванда, каханая Віктара. Завербаваныя імі кадры — заатэхнік калгаса «Новы шлях» п'яніца Сапун і поп Палікарп. Галоўны план банды — аслабіць магутнасць Чырвонай Арміі, выклікаўшы эпізоотыю сібірскай язвы ў раёне калгаса «Новы шлях», дзе павінны адбыцца манеўры кавалерыйскай часці. Але заатэхнік Сапун «перастараўся», ён заразіў прысланай з інстытута чыстай культурай сібірскай язвы племянных калгасных коней раней, чым пачаліся манеўры. Гэта зрывала план шпіёнскай банды, бо ў заражанай мясцовасці манеўры не могуць адбыцца. Прафесар Боднеў дае загад неадкладна спыніць эпізоотыю, усклаўшы адказнасць за гэту аперацыю на Віктара.

Віктар Боднеў зараз-жа выязджае ў калгас «Новы шлях». Разам з Віктарам у калгас едзе яго асістэнтка Людміла Кравецкая, дачка старшыні калгаса «Новы шлях» Антона Кравецкага. Віктар Боднеў хоча ажаніцца на Людміле Кравецкай, маючы на мэце, што гэты шлюб адкрые яму дзверы ў партыйнае асяроддзе, бо бацька Людмілы — стары партызан-камуніст.

Але Людміла, заўважыўшы адносіны Віктара да Ванды, прыглядаецца да яго паводзін. Яна заўважае нейкую сувязь паміж Віктарам і п'яніцай Сапуном. Дзякуючы пільнасці старшыні калгаса Кравецкага, Людмілы і пастуха Кумка варожая банда выкрываецца і пры дапамозе прадстаўнікоў Чырвонай Арміі затрымліваецца пры спробе ўцячы за мяжу. Вось кароткі змест п'есы Ю. Рудзько і В. Стэльмаха.

Трэба вітаць кіраўніцтва Барысаўскага калгасна-саўгаснага тэатра за тое, што яно было смелым і ўзяло ў работу п'есу маладых, яшчэ не «апрабіраваных» драматургаў. Папрацаваўшы з аўтарамі над тэкстам п'есы, Барысаўскі тэатр паставіў твор маладых драматургаў у тэатры.

Дарэчы, п'еса амаль цэлы год хадзіла па розных інстанцыях, пакуль убачыла святло рампы.

П'еса «Канец маскарада», даволі культурна пастаўленая мастацкім кіраўніком тэатра тав. П. А. Данілавым, дасягае сваёй мэты, яна мабілізуе пільнасць гледачоў. Яна яскрава паказвае, адкуль ідзе карэнне шпіёнскай дыверсійнай работы.

Глядач напружана сочыць за разгортваннем падзей, за ўдала пабудаванай інтрыгай, часта рэагіруючы дружнымі апладысментамі.

Да недахопаў пастаноўкі трэба аднесці ўбогасць маскараду пад гармонік у першым акце. Вясёлага маскараднага бала ў інстытуце не атрымалася, танцы і прабегі масак зроблены фармальна, ды і маскарадныя касцюмы вельмі бедныя. Не дароблена сцэна вечарынкі ў хаце Кравецкага з прычыны прыезду дачок, госці вельмі нацягнутыя, яны адчуваюць сябе быццам лішнімі. У трэцім акце гульня хлапчукоў (затрыманне шпіёна) перашкаджае асноўнай дзеі, яна затрымлівае развіццё яе.

Антон Кравецкі ў выкананні арт. Кунцэвіча даволі пераканаўчы, гэта просты, рашучы ў сваіх паводзінах старшыня калгаса. Артыст знайшоў і шэраг цёплых месц у сваёй ролі: адносіны да Кумка, расказ пра дачок. Яму трэба толькі пазбавіцца ад штучнай касалапасці ў першым акце, калі ён прыязджае да дачкі ў інстытут, каб не нагадваць дзікуна, трапіўшага ў культурнае асяроддзе.

Правільна зразумеў сваю ролю арт. Кір'янаў (Віктар Боднеў). Адчуваецца, што актор расце з кожнай новай роляю, набывае сцэнічную вопытнасць.

Артыст Ефрэменка ў ролі пастуха Кумка некалькі спрасціў вобраз, упадаючы ў непатрэбную гратэсковасць, хаця відаць, што гэты актор не пазбаўлен здольнасцей і ў другой палове ролі бывае пераканаўчым і абаяльным.

Добрае ўражанне пакідае артыстка Зорына ў ролі Людмілы.

Правільна і пераканаўча стварыў артыст Гвоздзеў вобраз заатэхніка Сапуна, хацелася-б толькі больш тонкай маскіроўкі яго як ворага (у II акце, сцэны з Віктарам).

Няправільна зразумела ролю хлапчука Дзімкі артыстка Дубешка. Хлапчук у яе атрымаўся грубаватым, непрыемным. Відавочна артыстка захапілася больш вонкавымі рысамі бойкага хлапчука.

Цікава зрабіла сваю ролю артыстка Захарэвіч, перадаючы шпіёнку Ванду, але артыстцы цяжка быць арганічнай у п'есе, гэты недахоп павінен быць аднесен за кошт аўтароў, паставіўшых гэты вобраз у штучныя ўзаемаадносіны.

Спектакль-жа цалкам сведчыць аб далейшым творчым росце Барысаўскага калгаснага тэатра.

К. САННІКАЎ.

ПАПРАЎКА

Пры апублікаванні справаздачнага даклада таварыша Сталіна на XVIII з'ездзе ВКП(б) украліся апячаткі.

У табліцы: 2) **Парк камбайнаў і іншых машын у сельскай гаспадарцы СССР** — пад загалоўкам табліцы памылкова прапушчан радок — (у тыс. штук; на канец года).

У табліцы: 1) **Павышэнне культурнага ўзроўню народа** — у графе «паказальнікі» пасля радка — «Колькасць навучаючыхся ў школах усіх ступеней» — прапушчан радок: У тым ліку:

У табліцы 3) **Выпушчана маладых спецыялістаў з вышэйшых навучальных устаноў за 1933—1938 гг.** (у тыс.) у графе:

1. Інжынеры прамысловасці і будаўніцтва — у трэцяй калонцы (1934 г.), трэба чытаць — 14,9, замест указанага — 14,1.

(БЕЛТА).

Адказны рэдактар І. ГУРСКІ.

Менск, друкарня «Звязды». Адрас рэдакцыі газеты: Менск, Совецкая, 76, Дом пісьменніка. Тэлефон 25-394. Газета «Літаратура і Мастацтва» выходзіць адзін раз у дэкаду. Уп. Галоўлітбела № К—945.